

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
ADMINISTRACINĖS TEISĖS IR PROCESO KATEDRA

RASA INČERAUSKAITĖ
DIENINIŲ STUDIJŲ ADMINISTRACINĖS TEISĖS PROGRAMA

EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS ĮTAKA LIETUVOS APLINKOS TEISEI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė –
Doc. dr. Birutė Pranevičienė

Vilnius, 2006

TURINYS

Įvadas	4
1. ES aplinkos teisės sandara ir Lietuvos aplinkos teisės harmonizavimo su ES teise problemos kaip pirminio ir antrinio poveikio Lietuvos aplinkos teisei pavyzdys	8
1.1. Aplinkos teisės principai	8
1.1.1. Tarptautinės aplinkos teisės principai	9
1.1.2. ES aplinkos teisės principai	10
1.2. ES aplinkos teisės reglamentavimas	11
1.3. ES teisės įtaka Lietuvos aplinkos teisei – praktinių pavyzdžių analizė	14
1.3.1. Žemės gelmių reglamentavimo suderinamumo problemos	14
1.3.1.1. LR Žemės gelmių įstatyme numatytų subjektų neatitikimas subjektams, numatytiems Direktyvoje 94/22/EC	14
1.3.1.2. Esminių leidimų išdavimo nuostatų trūkumas LR Žemės gelmių įstatyme	15
1.3.1.3. LR Žemės gelmių įstatyme numatyto žemės sklypo įgijimo būdų sąrašo neišsamumas	16
1.3.1.4. Leidimo pasibaigimo problema įmonės reorganizavimo atveju	16
1.3.1.5. Kitos diskutuotinos LR Žemės gelmių įstatymo nuostatos	17
1.3.2. Direktyvos dėl atliekų perkėlimo į Lietuvos nacionalinę teisės sistemą analizė – ES teisės įtakos Lietuvos aplinkos teisei įrodymas	18
1.3.2.1. ES atliekų tvarkymo politikos apžvalga	18
1.3.2.1. Direktyvos dėl atliekų perkėlimas į Lietuvos nacionalinę teisės sistemą – perkėlimo būdai ir formos	19
2. Visuomenės informavimas – tinkamo ES aplinkos teisės įgyvendinimo užtikrinimo sąlyga	44
2.1. Visuomenės informavimas apie aplinkos politiką – teisiniai pagrindai	44
2.2. Tinkamas visuomenės informavimas – tinkamo ES teisės įgyvendinimo pagrindas	45
3. ES aplinkos politikos įgyvendinimas nacionaliniu lygmeniu – ES teisės daromo poveikio įrodymas	51
3.1. ES aplinkos politikos įgyvendinimo bendra apžvalga	51
3.2. Ydingas ES aplinkos teisės įgyvendinimas – praktinio pavyzdžio analizė	53
4. ES aplinkos teisės įtaka nacionalinėms teisės sistemoms – lyginamoji analizė	54
4.1. ES teisės daroma įtaka Danijos aplinkos teisei	54
4.2. ES teisės daroma įtaka Velso aplinkos teisei	56
4.3. ES teisės daroma įtaka Graikijos aplinkos teisei	57

Išvados	59
Rekomendacijos	60
Santrauka lietuvių kalba	61
Santrauka anglų kalba	63
Literatūros sąrašas	65
Priedas	69

IVADAS

Temos aktualumas ir problematika - Aplinkos teisės vystymasis glaudžiai susijęs su Lietuvos Respublikos (toliau vadinama – LR) stojimo į Europos Sąjungą (toliau vadinama – ES) faktą. Lietuva dar prieš stojimą į ES turėjo pareigą prisiimti įvairius narystės įsipareigojimus, t.y. *acquis*, kurie nustatyti sutartyse, poįstatyminiuose aktuose ir ES politikos kryptyse [1, p. 7]. Po Lietuvos įstojimo į ES kiekvienais metais perkeliant aplinkos teisės aktus į Lietuvos nacionalinę teisės sistemą pasiekiami žymi LR ir ES teisės derinimo pažanga. Tai neišvengiamai susiję su ES aplinkos teisę tiesiogiai taikančių subjektų administracinių gebėjimų tobulinimu. Nuo Lietuvos įstojimo į ES buvo pradėta kalbėti apie aplinkos reikalavimų įtraukimą į kitų sričių politiką, Nacionalinė subalansuotos plėtros komisija įsteigė specialią darbo grupę subalansuotai plėtros strategijai parengti, išsiplėtė LR Aplinkos ministerijos funkcijos ir veiklos sritys ir kt.

Įstojimas į ES be kita ko lėmė ir tai, jog visi Lietuvoje vykstantys procesai ir įvykiai dabar vertinami jau ir pagal ES standartus ir kokybinius rodiklius, kurie savaimė suprantama – aukštesni nei buvusiose Sovietų Sąjungos bloko valstybėse, kurioms priklausė ir mūsų valstybė. Atskleidžiant šio magistro baigiamojo darbo temos problematiką, analizuotas dviejų atskirų aplinkos teisės sričių - atliekų tvarkymo ir žemės gelmių teisinis reglamentavimas po įstojimo į ES. Temos problemišumą iliustruoja tokie aspektai kaip teisės harmonizavimo reikalavimas, viršnacionalinis ES teisės pobūdis Lietuvos aplinkos teisės atžvilgiu, struktūrinė ES aplinkos teisės sandara ir teigiamas bei neigiamas ES teisės poveikis Lietuvos aplinkos teisei. Autorės nuomone, sprendžiant problemas, susijusias visapusišku ES teisės perkėlimu į LR nacionalinės teisės sistemą, būtina analizuoti ir siūlyti būdus administracinio teisinio reguliavimo tobulinimui, o tai vykdant – būtinai atsižvelgti į ES valstybių narių sukauptą reguliavimo ir praktinio problemų sprendimo patirtį.

Tyrimo problema įvardintinas nepakankamas ES aplinkos teisės poveikio LR teisei ištyrimo lygis valstybiniu mastu ir būtinybė šį trūkumą pašalinti periodiškai tikrinant ES teisės aktų nuostatų atskirose aplinkos srityse perkėlimo į Lietuvos aplinkos teisę tinkamumą ir kokybę bei siūlant įvairius kokybiškesnio ES teisės perkėlimo variantus.

Problemos ištyrimo lygis ir darbo naujumas – Nuo 1993 m., kuomet prasidėjo institucijų, veikiančių aplinkos srityje, reorganizavimas, apie aplinkos teisę pradėta kalbėti vis dažniau. Deja, moksliniu lygmeniu aplinkos teisė yra visiškai neištirta ir todėl reikalauja kritinio požiūrio žvelgiant iš teorinės ir praktinės šios teisės taikymo pusių. Darbe nagrinėjamas ES aplinkos teisės poveikis LR aplinkos teisei savo turiniu yra naujas ir negvildentas. Darbo praktinė reikšmė yra didelė, kadangi darbe yra nagrinėjamas teorijos santykis su praktika ir pateikiami konkretūs esamo teisinio

reglamentavimo pavyzdžiai nurodant trūkumų pašalinimo būdus, alternatyvas ir konkrečius siūlomus variantus. Šis darbas yra vienas iš pirmųjų siejant aplinkos teisės teoriją su praktika ir ypatingai akcentuojantis į ES aplinkos teisės poveikio reiškimą bei problemas, todėl darbo visuma neleidžia abejoti darbo naujumu ir galimybe jį taikyti praktikoje.

Tikslas - Pagrindinis šio magistro baigiamojo darbo (toliau vadinama – darbu) tikslas – teisiniu ir socialiniu aspektais išanalizuoti ES aplinkos teisės poveikio LR teisei niuansus - teisinį reglamentavimą ir teisės harmonizavimą, įvertinti administracinio teisinio reguliavimo aplinką ir vyraujančią situaciją bei teisės aktus, labiausiai įtakotus ES aplinkos teisės bei aktus, kuriuos vis dar būtina tobulinti ir juos derinti su ES teise. Autorė taip pat siekia išnagrinėti ES aplinkos teisės problematiką, ištirti egzistuojančias administracinio teisinio reguliavimo problemas po įstojimo į ES bei pasiūlyti galimus jų sprendimo būdus.

Uždaviniai - Siekiant aukščiau minėto pagrindinio darbo tikslo autorė kelia šiuos uždavinius:

- paaiškinti ES aplinkos teisės struktūrą bei konkrečių elementų įtaką Lietuvos aplinkos teisei bei apžvelgti ES aplinkos teisės įgyvendinimo Lietuvoje praktinę pusę;
- išnagrinėti aplinkos teisės administracinę teisinę reguliavimą ir detalizuoti kaip, kodėl ir kuriais aspektais ES teisė įtakojo LR aplinkos teisę bei parodyti, kaip ES teisė įtakojo atskirų aplinkos sričių (žemės gelmių ir atliekų) LR teisės aktus ir kaip jie keitėsi po suderinimo su ES teise;
- ištirti bei pasiūlyti aplinkos teisės administracinio teisinio reguliavimo problemas sprendimų būdus ES aplinkos teisės kontekste.

Tyrimo objektas – LR aplinkos teisės reglamentavimas Lietuvoje po įstojimo į ES (įtakos masto prizmė).

Tyrimo dalykas – darbe nagrinėjami LR įstatymai, poįstatyminiai teisės aktai, reglamentuojantys aplinkos teisės sritis ir bendruosius pagrindus, įvairios ES teisės perkėlimo ir įgyvendinimo problemos bei jų sprendimo būdai. Autorė taip pat apžvelgia užsienio šalių patirtį. Atsižvelgiant į ES teisės įtakotų LR teisės aktų gausą pagrindinis dėmesys darbe skiriamas atsitiktinės atrankos būdu parinktas sritis (atliekų tvarkymo ir žemės gelmių) reglamentuojantiems teisės aktams, jų kaitai dėl poreikio harmonizuoti nacionalinę Lietuvos aplinkos teisę su ES teise ir ES teisės perkėlimo technikai.

Hipotezė - LR aplinkos teisė yra stipriai įtakojama ES teisės – i) administracinis teisinis reguliavimas kuriamas kokybiškai ir suderinamai su ES teise; ii) Lietuvos įstatymų leidėjas

vadovaujasi kitų ES valstybių narių patirtimi; iii) atsižvelgiama į ES teisės aktuose nustatytus ES aplinkos teisės perkėlimo į nacionalines sistemas reikalavimus.

Tyrimo metodika - atliekant tyrimą naudoti sisteminės analizės, lyginamasis ir anketinis metodai:

Sisteminės analizės metodas skatina sisteminių požiūrį į tyrimo objektą. Jis įgalina nustatyti teisės aktų, reglamentuojančių aplinką, loginius ryšius ir sąveiką su tų pačių ir kitų teisės aktų normomis.

Lyginamasis metodas darbe taikomas teoriniu ir praktiniu požiūriu lyginant ir pateikiant kelių ES valstybių narių (įskaitant Lietuvos) patirtį, ją apibendrinant ir formuluojant išvadas.

Anketinis metodas naudojamas Kupiškio miesto gyventojų žinioms apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus surinkti. Anketa šio magistro baigiamojo darbo kontekste yra laikomas klausimynas siekiant įvertinti Kupiškio miesto gyventojų žinias apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus ir su tuo susijusią informaciją. Ji pagal nurodytas taisykles užpildė klausiamieji.

Darbo struktūra - darbą sudaro įvadas, atskiras sritis aptariančios dalys, išvados (po jų seka rekomendacijos, kurias autorė mano esant tikslinga priskirti prie trečiosios darbo dalies). Siekiant aiškumo ir konkretumo, darbe taip pat pateikiamos lentelės (ES direktyvos perkėlimo technikos parodymo tikslu) ir diagramos.

Pagrindinės darbe naudojamos sąvokos – Aplinkos teisė, ES teisės perkėlimas, ES teisės įgyvendinimas

Aplinkos teisė (*angl.* environmental law, *vok.* Umweltrecht, *pranc.* droit de l'environnement) – viešosios teisės normomis reguliuojamas administracinės teisės pošakis, į kurio reguliavimo sritį įeina tokie aplinkos elementai kaip oras, žemė, vanduo, atmosfera, genetiškai modifikuoti organizmai ir pan. bei už kurios pažeidimus priklausomai nuo pažeidimo masto veika padaręs asmuo gali būti patrauktas teisinėn atsakomybėn. Nors teisės mokslininkai nesutaria, ar aplinkos teisė yra savarankiška teisės šaka, ar administracinės teisės pošakis, autorė pritaria nuomonei, jog aplinkos teisė plačiąja prasme ir savo prigimtimi yra administracinės teisės pošakis. Aplinkos teisė reguliuojama administracinės teisės normomis, kurios prisideda prie aplinkos apsaugos politikos tikslų įgyvendinimo – aplinkos kokybės išlaikymo, saugojimo ir gerinimo, žmonių sveikatos saugojimo ir protingo bei racionalaus gamtos išteklių naudojimo.

ES teisės perkėlimas – Acquis communautaire įgyvendinimas yra viena iš ES valstybių narių narystės ES sąlygų, kurios atžvilgiu netaikomos jokios išimtys. Aplinkos teisės kontekste didžioji dalis privalomų perkelti ES teisės aktų – direktyvos, kurių perkėlimui į nacionalinius teisės aktus yra nustatomas pereinamasis laikotarpis. Siekiant užtikrinti tinkamą ES teisės perkėlimą į nacionalines

teisės sistemas, Europos Komisija periodiškai užsako ES teisės aktų perkėlimo į nacionalines teisės sistemas monitoringus ir analizes.

ES teisės įgyvendinimas – kiekvienos ES valstybės narės narystė ES betarpiškai reiškia ir bendrą ES politikos principų ir konkrečių taisyklių (acquis communautaire) įgyvendinimą. ES teisės nuostatų įgyvendinimo poveikis priklauso nuo paties įgyvendinimo – i.e. ar pasirenkamos tinkamiausios priemonės direktyvose numatytų tikslų siekimui, ar šios priemonės yra proporcingos siekiamiems tikslams, ar jų diegimas yra racionaliai paskirstytas laiko atžvilgiu ir ar nesuteikiama galimybių interesų grupėms pasinaudoti integracija savo privilegijų išlaikymui ar naujų privilegijų sukūrimui.

1. ES APLINKOS TEISĖS SANDARA IR LIETUVOS APLINKOS TEISĖS HARMONIZAVIMO SU ES TEISE PROBLEMOS KAIP PIRMINIO IR ANTRINIO POVEIKIO LIETUVOS APLINKOS TEISEI PAVYZDYS

1.1. Aplinkos teisės principai

ES aplinkos teisę sudaro daugybė elementų, kurių baigtinis skaičius negali būti įvardijamas – ES aplinkos teisės specialistai dėl tikslaus skaičiaus vis dar ginčijasi, kai kuriuos aplinkos teisės struktūros elementus priskirdami ES aplinkos teisei, o kai kuriuos laikydami fakultatyviniais ir atliekančiais tik pagalbinę funkciją. Dažniausiai aplinkos teisės specialistai pritaria nuomonei, jog aplinkos teisę charakterizuoja šie elementai: i) teisės ir principai; ii) tarptautinė aplinkos teisė; iii) ES aplinkos teisė; iv) nacionalinė aplinkos teisė ir v) teismų praktika [2, p. 85]. Atsižvelgiant į tai, jog aplinkos teisė kyla ne ES lygmenyje ir yra pasaulinės reikšmės, ES aplinkos teisė ir jos daroma įtaka Lietuvos aplinkos teisei privalo būti analizuojama ir tarptautinės aplinkos teisės bei tarptautinės teismų jurisprudencijos kontekste.

Aplinkos teisės reglamentavimas negali visais atvejais užpildyti visų aplinkos teisės nišų – labai svarbų vaidmenį aiškinant ES aplinkos teisę vaidina ir aplinkos teisės principai bei teismų išaiškinimai. Nuo pat Europos Bendrijos (toliau tekste vadinama – EB) steigimo sutarties priėmimo buvo stengiamasi ES mastu suformuluoti bendruosius aplinkos teisės principus ir koncepcijas, padedančius visapusiškai interpretuoti ir aiškinti įvairias aplinkos teisės sritis. Aplinkos teisės principų ir sąvokos formulavimo poreikis yra problemiškas, nes labai svarbu juos apibrėžti kiek įmanoma abstrakčiau tuo tikslu, kad jie galėtų būti lanksčiai interpretuojami ir pritaikomi aplinkos teisės teorijoje ir praktikoje. Savo ruožtu šis lankstumas turi savų trūkumų ir kelia problemas vertinant koncepcijų bei principų tikrumą ir tikslumą [2, p. 59].

ES aplinkos teisės daro tiesioginę įtaką Lietuvos aplinkos teisei, tačiau Lietuvos aplinkos teisei didelį poveikį daro ir tarptautinė aplinkos teisė bei jos principai. Tai pasireiškia tuo, jog ES aplinkos teisė yra reglamentuota ir grindžiama tarptautinės aplinkos teisės principais, dar kitaip vadinamais universaliais aplinkos teisės principais. Tokiais principais galima įvardinti: i) darniojo vystymosi principą; ii) atsargumo principą; iii) principą „teršėjas moka“; iv) integracijos principą; v) visuomenės dalyvavimo principą ir vi) artimumo principą [2, p. 60-62]. Savo ruožtu ES aplinkos teisės principais yra laikomi šie principai: i) atribucijos principas; ii) subsidiarumo ir proporcingumo principai ir iii) integracijos principas [3, p. 244-257]. Kiekvieno atskirai ir visų kartu

principų įtaka nacionalinėms aplinkos teisės sistemoms gali būti atskleidžiama tik įvertinant jų prasmę ir reikšmę.

1.1.1. Tarptautinės aplinkos teisės principai

- pagrindinė **darniojo vystymosi principo** idėja, kurią 1987 m. Brundtlande patvirtino Pasaulinė aplinkos apsaugos ir plėtros komisija – gyvųjų organizmų gyvenimo kokybės gerinimas išvengiant natūralių išteklių naudojimo didinimo [2, p. 60];

- **atsargumo principas** atskleidžiamas trijų aspektų atžvilgiu, t.y. i) kompetentingos institucijos įsikiša dar gerokai prieš ekologinę nelaimę, jei nėra imtasi jokių priemonių šiai nelaimei išvengti; ii) įvairių viešųjų ir privačių subjektų suvokimas, jog aplinkoje yra daug materialiujų vertybių, o ekologinė situacija kiekvieną akimirką gali tapti kritinė, todėl būtinas nuolatinio aplinkos monitoringo vykdymas su tikslu išvengti ekologinių katastrofų; iii) ekologinės situacijos numatymas, kuris įmanomas reguliariai ruošiant kompetentingas institucijas potencialioms, imituotoms ir hipotetinėms grėsmėms. Atsargumo principas yra vienas iš principų, visapusiškai koreliuojančių su kitais aplinkos teisės principais. Atsargumo principas kilo aštuntojo dešimtmečio viduryje iš vokiškojo *Vorsorgeprinzip*. Visi trys aukščiau detalizuoti atsargumo principo aspektai buvo legitimizuoti įvairiose tarptautinėse konvencijose, ES teisėje ir nacionalinėse teisės sistemose [4, p. 91, 93], įskaitant ir nacionalinę Lietuvos teisės sistemą.

- **principas „teršėjas moka“** reiškia, jog taršą sukėlę subjektai atlygina visus su taršos sukėlimu susijusius nuostolius, įskaitant retrospektyvinę atsakomybę už istorinę taršą. Pastaruoju metu šio principo taikymo sritis dar labiau išsiplėtė ir apima išlaidų už prevencines priemones atlyginimą. „Teršėjas moka“ principas yra ekonominė išlaidų paskirstymo taisyklė, nustatanti reikalavimą aplinkos teršėjui atlyginti visas išlaidas už jo padarytą išorinę taršą. Internacionalizavimas yra užbaigiamas tuomet, kai teršėjas atlygina visą savo veiksmais padarytą žalą aplinkai. Jeigu tiesioginio teršėjo padarytą aplinkos taršą bent iš dalies yra priversta atlyginti ir vietos bendruomenė - „teršėjas moka“ principo idėja nėra įgyvendinama ir principas yra pažeidžiamas. Visais atvejais „teršėjas moka“ principo naudojimą nulemia kompetentingos valstybės institucijos ir jų sprendimų priėmimas. „Teršėjas moka“ principas pirmą kartą tarptautiniu lygmeniu buvo reglamentuotas 1972 m. ir nuo tada buvo pamažu inkorporuotas į ES teisę bei tapo vienu iš ES aplinkos politikos ramsčių [4, p. 21, 27].

- **integracijos principu** siekiama pritaikyti įvairių aplinkos sričių standartus visose aplinkos politikos srityse. Integracijos principas reiškia, jog aplinkos reikalavimai ir aplinkos politika negali būti traktuojami kaip izoliuota „žalia“ politika, skirstanti visus veiksmus ir priemones tik, pavyzdžiui, į vandens, oro, žemės, faunos ir floros apsaugą. Priešingai – vadovaujantis integracijos principu skatinama į visas aplinkos sritis žvelgti sistemiškai ir stebėti įtaką aplinkai, sukeltą, pavyzdžiui, transporto, energetikos ir žemės ūkio subjektų [5, p. 19].
- taikant **visuomenės dalyvavimo principą** skatinama plėsti visuomenės dalyvavimą sprendimų priėmimo procese sudarant sąlygas visuomenės atstovams dalyvauti visuose sprendimų priėmimo etapuose, užtikrinant betarpišką prieigą prie informacijos aplinkos srityse ir suteikiant teisę į gynybą bei teisingumo vykdymą įgyvendinant aplinkos politiką.
- tarptautinėje teisėje pripažįstamas **artimumo principas** yra glaudžiai susijęs su atliekų tvarkymo politika. Šis principas reikalauja, jog atliekos būtų tvarkomos kiek įmanoma arčiau jų susidarymo vietos dėl tos priežasties, jog atliekų transportavimas turi didžiulį neigiamą poveikį aplinkai [2, p. 62].

1.1.2. ES aplinkos teisės principai

- vertinant **atribucijos principą** būtina atsižvelgti į tris priežastis, dėl kurių stengiamasi ES mastu formuoti vieningą ES aplinkos politiką: i) visų pirma, vadovaujantis bendrąja ES teise, ES valdymo institucijų valdiniai įgaliojimai ES valstybių narių atžvilgiu yra riboti – nacionaliniai įstatymų leidėjai privalo atsižvelgti į ES teisę ir perkelti didelę dalį ES aplinkos teisės nuostatų į nacionalinę teisės sistemą, tačiau tai visais atvejais nėra besąlyginė kontrolė ir subordinacija. ES valdymo institucijų įgaliojimų ir kompetencijos ribos yra nustatyti EB steigimo sutartyje ir jie negali būti viršijami; ii) ES valstybių narių pavaldumo ES valdymo institucijoms klausimo išsprendimas yra svarbus sprendimų priėmimui aplinkos politikos srityse. Kai kuriuos sprendimus ES valdymo institucijos ir ES valstybių narių institucijos priima kolegialiai, todėl ES aplinkos politika yra stipriai įtakojama visų konfederacijos narių, savo ruožtu ES lygmeniu priimti sprendimai visais atvejais imperatyvių normų, principų ir Europos teisingumo teismo (toliau tekste vadinama – ETT) jurisprudencijos pavidalu įtakoja nacionalines teisės sistemas; iii) ETT yra išaiškinęs, jog klausimo priskyrimas konkrečiai institucijai priklauso ne nuo institucijos kompetencijos ir įgaliojimų, o išimtinai tik nuo nagrinėjamo aplinkos klausimo pagrindinio objekto [6; 7].

- **subsidiarumo principas** yra glaudžiai susijęs su aplinkos politikos sprendimų priėmimu. ES mastu pripažįstama, jog sprendimai turi būti priimami tame lygmenyje, kuriame jie yra efektyviausi. Protokole Nr. 30 prie 1997 m. Amsterdame pasirašytos sutarties „Dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo“ yra įtvirtinta, jog kiekviena institucija, vykdydama jai suteiktus įgaliojimus, privalo garantuoti, kad būtų laikomasi subsidiarumo, taip pat ir proporcingumo principų [8]. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta nuostata, kad viešojo administravimo sistema reformuojama vadovaujantis subsidiarumo principu, t.y. reikalavimu, kad aukštesnėms institucijoms nebūtų priskiriamos funkcijos, kurias gali atlikti žemesniosios institucijos ar kiti asmenys [9]. Savo ruožtu **proporcingumo principas** turi užtikrinti, kad valdžia išlaikytų tinkamą proporcingumą tarp siekiamų aplinkos politikos tikslų ir priemonių, kurias ji gali panaudoti tiems tikslams pasiekti. ES mastu yra siekiama, jog proporcingumo principo taikymas palengvintų individualių teisių apsaugos nacionaliniu ir supranacionaliniu lygmenimis užtikrinimą. Subsidiarumo ir proporcingumo principai yra laikomi bendraisiais ES teisės principais, todėl jų taikymas aiškinant ES aplinkos teisę visais atvejais yra susijęs su visų bendrųjų ES teisės taisyklių, normų ir principų taikymu.

- Kaip jau minėta, **integracijos principas** yra laikomas ir tarptautinės aplinkos teisės, ir ES aplinkos teisės principu. Interpretuojant šį principą ES aplinkos teisės kontekste, būtina atkreipti dėmesį į tai, jog jis priskiriamas principams, susijusiems su ES aplinkos politikos sričių integracija į kitus viešosios politikos sektorius [10, p. 62].

Atsižvelgiant į tai, jog ES aplinkos teisė didžiąja dalimi yra aiškinama pasitelkiant aplinkos teisės principus – ES aplinkos teisės principų reikšmės ir prasmės suvokimas padeda visapusiškiau įvertinti įvairių aplinkos sričių teisinį turinį. Aptarti aplinkos teisės principai dažnai sutinkami ir ES teisės aktuose, ir atskirų valstybių narių teisės aktuose, ir ETT bei nacionalinėje teismų jurisprudencijoje. Aiškindamas EB steigimo sutarties taikymo klausimus ETT dažnai aiškina EB steigimo sutarties turinį ir per aplinkos teisės principų prizmę, tokiu būdu šiuos principus sukonkretindamas ir patikslindamas.

1.2. ES aplinkos teisės reglamentavimas

Konkretei ES teisės įtaka Lietuvos aplinkos teisei pasireiškia tuo, jog į Lietuvos nacionalinę teisės sistemą yra perkeliama ir nuolat taikomi ES aplinkos teisės principai. ES aplinkos teisės principų turinys yra daugiau bendresnis ir aptakus, nors ir įpareigojantis. Tuo tarpu aplinkos teisę

reglamentuojantys ES teisės aktai valstybės nars saisto tiesiogiai ir jos privalo ES aplinkos teisės nuostatas perkelti į nacionalines teisės sistemas. ES aplinkos teisės reikalavimų ir standartų nesilaikymas yra rizikingas, nes imperatyvių įsipareigojimų nevykdymo atveju ES valstybės narės yra baudžiamos paprastai itin slegiančiomis finansinės sankcijomis. Privalomi įsipareigojimai ir potencialios sankcijos charakterizuoja ES aplinkos teisės privalomumą Lietuvai, todėl visų pirma privalu žinoti ES aplinkos teisę kuriančius subjektus, jų įgaliojimų ribas ir įstatymų leidybos ES aplinkos teisės srityje kategorijas.

Aplinkos politiką ES valdymo institucijos didžiaja dalimi koordinuoja išleisdamos direktyvas. Reglamentai aplinkos politikos srityje yra priimami retais atvejais, nes, vadovaujantis bendrąja ES teise, reglamentai yra bendro pobūdžio ir bendro taikymo teisės aktai ir yra tiesiogiai privalomi ir įpareigojantys visas ES valstybes nars. Siekiant geriau atsekti ES aplinkos teisės privalomumą nacionalinėms teisės sistemoms, būtina bendrais bruožais charakterizuoti visų kategorijų ES mastu priimamus teisės aktus aplinkos apsaugos srityje:

- **Reglamentai** aplinkos politikos srityje yra skirstomi į dvi grupes: i) pirmoji grupė reglamentų aplinkos politikos srityje yra skirta specifinės aplinkos politikos valdymo struktūros nustatymui (i.e. Europos aplinkos agentūros įgaliojimų reglamentavimui [11], finansinio instrumento LIFE nustatymui [12] ir pan.); ii) antroji grupė reglamentų aplinkos politikos srityje yra skirta tarptautinių konvencijų aplinkos srityje perkėlimui į ES teisę. Dažniausiai pasitaikantys antros grupės reglamentai įtvirtina imperatyvias taisykles dėl tarptautinės prekybos, susijusios su fauna ir flora, organizavimo ir įgyvendinimo [5, p. 50-51].

- **Direktyvos** yra dažniausiai naudojamas teisinis instrumentas ES aplinkos politikos įgyvendinime. Direktyvų tiesioginis adresatas yra ES valstybės narės, kurioms direktyva sukuria įsipareigojimus. Direktyva neįpareigoja privačių asmenų, įmonių ir asociacijų, tačiau jie gali reikalauti savo teisių užtikrinimo remdamiesi direktyva tuo atveju, kai direktyva yra pakankamai tiksliai apibrėžta, konkreti ir neteisingai perkelta į nacionalinę teisės sistemą. Tai yra taip vadinama tiesioginio poveikio doktrina. Direktyvas yra privaloma perkelti į nacionalinę teisę. Direktyvos perkėlimo forma yra kiekvienos ES valstybės narės pasirinkimas, ES valdymo institucijoms yra svarbiausia, jog direktyva būtų perkelta taip, kad įpareigotų subjektus visoje valstybės narės teritorijoje. ES valstybėse narėse, pripažįstančiose decentralizaciją, direktyvos dažniausiai perkeliamos į keletą nacionalinių teisės aktų. Direktyvų mechaninis perkėlimas į nacionalinę teisę yra nepakankamas, būtina direktyvas taikyti ir vykdyti jų nustatomus įsipareigojimus. Nepakanka vien tik automatiškai siekti direktyvoje nustatomų tikslų – nors direktyva ir nurodo ES valstybėms narėms bendrąsias

gaires, kaip turėtų būti siekiama konkrečių rezultatų, ji nepalieka diskrecijos ES valstybėms narėms pačioms spręsti ir rinktis, ar tų rezultatų turėtų būti siekiama, ar ne [5, p. 53].

- Įgyvendinant ES aplinkos politiką dažnai priimami **sprendimai**. EB steigimo sutarties 249 str. yra nustatyta, jog sprendimas visa savo apimtimi yra privalomas tiems subjektams, kuriems jis yra adresuotas [13]. Sprendimai yra dažniausiai priimami siekiant įsteigti komitetą ar kitą instituciją, suteikti finansinę paramą įvairių projektų aplinkos srityje vykdymui ir pan.

- Komisijos ar Tarybos patvirtinamos **rekomendacijos** yra teisiškai neįpareigojančios. Jų vaidmuo ES aplinkos politikos srityse yra ganėtinai ribotas. Pastaruoju metu pastebima tendencija, jog netgi daugiausia su Komisijos ir Tarybos rekomendacijomis susiduriančios institucijos, pavyzdžiui Europos Taryba ir Jungtinių Tautų Organizacija, į jas praktiškai neatsižvelgia, taigi netgi ir reikšmingus klausimus aptariančios rekomendacijos dažniausiai lieka tik deklaratyvaus pobūdžio tekstas. Reikšmingiausiomis rekomendacijomis laikomos šios: Tarybos rekomendacijos dėl lėšų paskirstymo [14], pakrantės zonos tvarkymo [15], Komisijos rekomendacijos dėl paukščių [16], aplinkosauginių susitarimų [17] ir kt.

- **Pranešimai**, kaip ES aplinkos teisės aktas, yra visiškai nereglamentuoti EB steigimo sutartyje ir nėra teisiškai įpareigojantys. Pranešimus kitoms institucijoms dažniausiai siunčia Komisija. Pranešimo turinį paprastai sudaro aplinkos politikos problemos apžvalga, problemos sprendimo gairių aptarimas ir tolimesnių diskusinių klausimų nurodymas. Pranešimai gali būti vadinami įvairiai – strategijomis, raštais, ataskaitomis ar tiesiog pranešimais. Siųsdama pranešimus Komisija gali pateikti ir priedus prie pranešimo – Tarybos rezoliuciją, direktyvą ar reglamentą.

- **Veiklos programos** įvairiose aplinkos politikos srityse buvo pradėtos plačiai naudoti tik nuo septintojo dešimtmečio vidurio. Veiklos programų panaudojimą labiausiai nulėmė tai, jog EB steigimo sutartis neįtvirtino konkretaus teisinio pagrindo įvairių aplinkos priemonių taikymui. Ilgą laiką buvo ginčijamasi dėl veiklos programų privalomumo, kol 1995 m. ETT išaiškino, jog veiklos programose nėra jokių teisiškai įpareigojančių nuostatų. Bendraja prasme veiklos programos yra Komisijos pranešimai, siunčiami įvairioms ES valdymo institucijoms, nustatantys veikimo kryptis (tikslus, principus ir prioritetus) įvairiose aplinkos srityse paprastai 4-5 metų laikotarpiui [5, p. 55; 10, p. 56].

- EB steigimo sutartyje taip pat nerasime jokių nuostatų apie **rezoliucijas**. Rezoliucijomis ES aplinkos teisės kontekste yra vadinami Tarybos priimti politiniai biuleteniai. Oficialiai pripažįstama, jog Tarybos rezoliucijoms aplinkos srityse pritariama vienbalsiai. Tačiau iš tiesų joks balsavimas apskritai nevyksta ir Taryba iš naujo sudaro ir tvirtina rezoliucijos tekstą tol,

kol pasiekiamas visų ES valstybių narių konsensusas. Rezoliucijas derėtų laikyti daugiau deklaratyvios prigimties Tarybos reakcija į Komisijos pranešimus dėl vieno ar kito klausimo aplinkos politikos srityse, nes rezoliucijos nuostatos ES valstybių narių neįpareigoja.

- **Aplinkosauginiai susitarimai** laikomi tokiais susitarimais, kuriuos sudarydami tarpininkai įsipareigoja siekti taršos mažinimo. Aplinkosauginių susitarimų klausimas ne vienerius metus buvo Komisijos diskusijų objektas, kol galiausiai Komisija dviejuose savo pranešimuose nurodė, jog gali būti sudaromi tik neįpareigojantys aplinkosauginiai susitarimai, nes jų tekstas su Komisija nėra derinamas, todėl negali būti laikomas teisiškai įpareigojančiu [18; 19].

- **Trišalių sutarčių ir susitarimų** naudojimą ES lygmeniu Komisija pasiūlė 2002 m. Trišalės sutartys ir susitarimai gali būti sudaromi tarp ES, valstybės narės ir regioninės arba vietinės valdžios institucijos tiesiogiai taikant teisiškai įpareigojančius antrinės įstatymų leidybos šaltinius (reglamentus, direktyvas arba sprendimus). Trišalės sutartys ir susitarimai aplinkos politikos srityse dažniausiai sudaromi sprendžiant tokius vietinio pobūdžio aplinkos sričių klausimus, kaip, pavyzdžiui, pakrančių zonos tvarkymas, pavienių miestų atliekų tvarkymo politika ir pan. [5, p. 59].

Visos ES įstatymų leidybos sistemos aplinkos teisės srityse atskleidimas padeda nepalyginamai paprasčiau vertinti ir atsekti ES aplinkos teisės daromą poveikį Lietuvos nacionalinei teisei, o siekiant atskleisti konkrečius šios įtakos pasireiškimo atvejus, atkreiptinas dėmesys į keletą praktinių pavyzdžių.

1.3. ES teisės įtaka Lietuvos aplinkos teisei – praktinių pavyzdžių analizė

1.3.1. Žemės gelmių reglamentavimo suderinamumo problemos

Siekiant atskleisti problemas, kylančias iš žemės gelmių reglamentavimo suderinamumo, kontent-analizės pagrindu autorė nuodugniai išsiginčijo į Europos Tarybos Direktyvos 94/22/EC (toliau tekste vadinama – Direktyva 94/22/EC) ir LR Žemės gelmių įstatymo nuostatas ir padarė išvadą, jog LR Žemės gelmių įstatyme esama diskutuotinių aspektų, kurių atitikimas ES teisės aktų reikalavimams ir Direktyvos 94/22/EC dvasiai gali būti kvestionuojamas valstybiniu lygmeniu. Žemiau pateikiami keletas tokių diskutuotino pobūdžio rakursų, padėsiančių realiai įsivaizduoti teisės aktų harmonizavimo trūkumo pasekmes.

1.3.1.1. LR Žemės gelmių įstatyme numatytų subjektų neatitikimas subjektams, numatytiems Direktyvoje 94/22/EC

LR Žemės gelmių įstatymo 6 str. 2 d. numato, jog „tiesioginius ir nuotolinius angliavandenilių tyrimus gali atlikti juridiniai ir fiziniai asmenys bei šių asmenų grupės, veikiančios pagal jungtinės veiklos sutartis“ [20]. Šie subjektai taip pat minimi kituose straipsniuose, kurie reglamentuoja angliavandenilių naudojimą (12 str. 2 d.) [20], duomenų apie žemės gelmes teikimą ir naudojimą (23 bei 25 str.) [20] ir kt. Tačiau Direktyva 94/22/EC numato platesnį subjektų ratą: 1 str. 2 d. subjektai apibrėžiami kaip „bet kuris fizinis ar juridinis asmuo ar tokių asmenų grupė, prašanti, galinti prašyti arba turinti leidimą“ [21]. Atsižvelgiant į tai galima daryti išvadą, jog LR Žemės gelmių įstatyme numatyta formuluo­­tė netinkamai įgyvendina Direktyvos 94/22/EC nuostatą ją apribodama tik tokioms grupėms asmenų, kurios veikia pagal jungtinės veiklos sutartį. Galima sutikti su tuo, jog ši sutartis ir yra dažniausiai naudojama ir pasitaikanti praktikoje, tačiau ji tikrai nėra vienintelė, kurią naudoja asmenys, kad nustatytų tarpusavio teises ir pareigas vykdydami bendrus projektus. Be to, atsižvelgiant į tai, kad leidimus gali gauti tiek Lietuvos, tiek užsienio subjektai, praktikoje gali kilti problemų vertinant pagal užsienio teisę sudarytas sutartis – t.y. ar jos gali būti traktuojamos kaip jungtinės veiklos sutartys, ar ne ir pan.

1.3.1.2. Esminių leidimų išdavimo nuostatų trūkumas LR Žemės gelmių įstatyme

Pažymėtina, kad leidimų tirti žemės gelmes, naudoti naudingąsias iškasenas tvarka yra reglamentuojama LR Vyriausybės nutarimais. Tačiau pagrindinės, principinės tokių leidimų išdavimo nuostatos turi būti numatytos LR Žemės gelmių įstatyme. Šias nuostatas į įstatymo tekstą būtina perkelti ir dėl tos priežasties, kad būtų tinkamai įgyvendinta jau minėta ir šiame pranešime analizuojama Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 94/22/EC dėl leidimų žvalgyti, tirti ir išgauti angliavandenilius išdavimo ir naudojimo sąlygų. Atlikus Direktyvos 94/22/EC ir dabartinio LR Žemės gelmių įstatymo nuostatų lyginamąją analizę manytina, jog siekiant tinkamo Direktyvos 94/22/EC nuostatų perkėlimo į mūsų nacionalinę teisės sistemą, į LR Žemės gelmių įstatymą turėtų būti perkeltos šios Direktyvos 94/22/EC nuostatos:

- 2 str. 2 d.: „valstybės narės garantuoja, kad subjektų galimybės imtis šios (t.y. žvalgyti, tirti ir išgauti angliavandenilius) veiklos ir ją vykdyti nebus diskriminuojamos“ [21];
- 4 str. „Valstybės narės imasi reikiamų priemonių garantuoti, kad: <...> b) leidimo galiojimo laikotarpis yra ne ilgesnis negu būtina veiklai, kuriai išduotas leidimas. Tačiau kompetentingos

institucijos gali pratęsti leidimą, jeigu numatytas laikotarpis nepakankamas atitinkamai veiklai ir ji buvo vykdoma pagal leidimą; c) subjektai neturi išimtinių teisių į geografinę vietovę, kurioje leidimas išduotas ilgesniam, negu reikia deramai užbaigti leistiną veiklą, laikotarpiui“ [21].

Be to, siekiant kuo labiau suderinti analizuojamo ES teisės akto ir LR Žemės gelmių įstatymo nuostatas svarstyti galimybė įtraukti ir kitas principines leidimų išdavimo nuostatas, t.y. ne tik tas, kurių numatymą sąlygoja Direktyva 94/22/EC. Be abejo tokio pobūdžio LR įstatymų leidėjo prerogatyva glaudžiai susijusi su administracinių gebėjimų stiprinimu ir integralaus požiūrio į nacionalinę aplinkos teisę skatinimu, nes siekiant, kad įstatymų leidėjas kuo pažangiau reglamentuotų vienas ar kitas nuostatas suderinamai su ES teise, visų pirma būtina gerinti tokius gebėjimus kaip kvalifikacija, sisteminis požiūris ir pan.

1.3.1.3. LR Žemės gelmių įstatyme numatyto žemės sklypo įgijimo būdų sąrašo neišsamumas

LR Žemės gelmių įstatymo 16 str. numatyta, kad žemės sklypas, reikalingas žemės gelmių ištekliams ar ertmėms naudoti, perkamas, paimamas visuomenės poreikiams ar išnuomojamas LR Žemės įstatymo, LR Žemės nuomos įstatymo, kitų teisės aktų nustatyta tvarka [20]. Taigi pateikiamas baigtinis žemės sklypo įgijimo būdų sąrašas. Tačiau toks sąrašo pateikimas nenumato visų LR Civiliniame kodekse ir LR Žemės įstatyme numatytų sandorių ir užkerta kelią įgyti sklypą praktikoje pakankamai dažnai naudojamais sandoriais, pavyzdžiui, mainų. LR Žemės įstatymas numato, kad visuomenės poreikiams reikalingą sklypą galima įgyti mainų pagrindu [22], tačiau minėtas LR Žemės gelmių įstatymo straipsnis užkerta tam kelią. Taigi susidaro kolizija tarp LR Žemės ir LR Žemės gelmių įstatymo, kurią išspręsti yra būtina. Taip pat diskutuotinas ir nuostatos, leidžiančios reikalingą plotą įgyti ir servituto pagrindu, įtraukimas.

1.3.1.4. Leidimo pasibaigimo problema įmonės reorganizavimo atveju

LR Žemės gelmių įstatymo 17 str. numato, kad vienas iš leidimo naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes pasibaigimo pagrindų yra įmonės reorganizavimas [20]. Tačiau reorganizavimas, skirtingai nei likvidavimas, dar nereiškia, jog su juo pasibaigia įmonės teisės ir pareigos – jos paprasčiausiai pereina kitam veikiančiam juridiniam asmeniui. Atrodytų, jog negali kilti jokių abejonių dėl to, jog reorganizuojamos įmonės teisės ir pareigos kartu su leidimo turėtojo teisėmis ir pareigomis turėtų įgyti juridinis asmuo, kuriam pereina reorganizuojamos įmonės teisės ir pareigos,

tačiau pagal minėtą įstatymo straipsnį leidimas nustoja galioti. Akivaizdu, jog tai irgi daug klausimų ir neaiškumų kelianti nuostata, kurią preciziškiau reglamentuoti yra tiesiog būtina.

Pažymėtina, kad įmonės pakankamai dažnai nusprendžia naudoti reorganizavimą kaip verslo optimizavimo ir plėtros galimybę. Reorganizuojamo asmens turtas, patirtis bei darbuotojai pereina kitam juridiniam asmeniui. Kartu pereina teisės ir pareigos, todėl sunku rasti priežastį, dėl ko toks juridinis asmuo turėtų tapti netinkamas naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes. Minėta LR Žemės gelmių įstatymo nuostata prieštarauja reorganizavimo esmei ir LR Civilinio kodekso 2.95 [23], 2.97 str. [23] bei užkertą kelią leidimų turėtojų efektyviai verslo plėtrai. Ši LR Žemės gelmių įstatymo nuostata taip pat prieštarauja ir Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos 94/22/EC dėl leidimų žvalgyti, tirti ir išgauti angliavandenilius išdavimo ir naudojimo sąlygų 3 str. 5 d. [21].

1.3.1.5. Kitos diskutuotinos LR Žemės gelmių įstatymo nuostatos

Paminėtos LR Žemės gelmių įstatymo nuostatos nėra vienintelės, kurias derėtų apsvarstyti ir taisyti. Pavyzdžiui įstatymo 2 str. minima, kad kontinentiniame šelfe ir ekonominėje zonoje Baltijos jūroje valstybei priklauso išimtinės teisės į žemės gelmes [20]. Taigi atkartojama Konstitucijos 47 str. [24] nuostata, tačiau atskleidžiamas tik teisių pobūdis (t.y. „išimtinės“), bet ne teisių turinys (nėra aišku, kokios teisės priklauso valstybei). Siekiant ištaisyti šį trūkumą įstatyme reikėtų apibūdinti valstybės turimas išimtinės teises.

Taip pat kritikuotina yra LR Žemės gelmių įstatymo 18 str. 1 d. nuostata, numatanti, kad leidimas naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes panaikinamas, jei išteklių ar ertmių naudojimo sutartį sudarančios šalys nesutaria dėl sutarties sąlygų [20]. Ši nuostata sudaro galimybes valstybės institucijoms diskriminuoti asmenis, gavusius leidimą, piktnaudžiauti valdžia, veikti nesuderinamai su suteiktais įgaliojimais ir pan. Įstatyme turėtų būti numatytos konkrečios aplinkybės, kurių atsiradimo atvejais valstybės institucija gali atsisakyti sudaryti sutartį, o šis aplinkybių sąrašas turėtų būti išsamus ir baigtinis.

LR Žemės gelmių įstatymo nesuderinamumo su Direktyvos 94/22/EC nuostatomis ir tuo pagrindu būtinybės šį įstatymą taisyti išdėstytais pagrindais pavyzdys yra ne vienintelis. Atlikus LR teisės aktų, reglamentuojančių įvairias aplinkos teisės sritis, išsamumo ir skaidrumo testą, o ypač pažvelgus į LR teisės aktus per teisingo ES teisės aktų perkėlimo į nacionalinę LR teisės sistemą prizmę, galima įžvelgti, jog ir spragų, ir klaidų esama kone visose srityse.

Atlikdama Direktyvos 94/22/EC ir LR Žemės gelmių įstatymo lyginamąją analizę autorė siekė iškelti ES teisės įtakos LR aplinkos teisei svarbos klausimą, akcentuojant tai, jog vis tik ES teisė turi

viršnacionalinį pobūdį ir neabejotinai visi LR teisės aktai turi būti atidžiai peržiūrimi. Taip pat būtina, jog dėl neatitikimų būtų diskutuojama ir tuo pagrindu būtų atliekami visi būtini taisymai tuo tikslu, jog LR teisės aktai neprieštarautų supranacionalinių ES teisės aktų nuostatomis. Tik perkeliant visas privalomas ES aplinkos teisės nuostatas gali būti išvengta ieškinių ETT ir didžiulių sankcijų skyrimo už įsipareigojimų aplinkos srityse nevykdymą.

1.3.2. Direktyvos dėl atliekų perkėlimo į Lietuvos nacionalinę teisės sistemą analizė – ES teisės įtakos Lietuvos aplinkos teisei įrodymas

1.3.2.1. ES atliekų tvarkymo politikos apžvalga

Atliekų tvarkymas ES mastu visada buvo vadinamas viena iš prioritetinių aplinkos sričių ir Komisijos pranešimuose, ir veiklos programose, ir kt. Pati pirmoji veiklos programa atliekų tvarkymo srityje nustatė veiklos gaires, kaip derėtų administruoti atliekų tvarkymą ES mastu ir, kokių priemonių rekomenduotina imtis harmonizuojant teisės aktus atliekų tvarkymo srityje [25]. Strateginiu pranešimu atliekų tvarkymo srityje yra laikomas 1989 m. Komisijos pranešimas, kuriame buvo pabrėžti penki prioritetai [26]:

- *atliekų gamybos prevencija*. Akcentuojant šį prioritetą buvo siekiama pasiekti, viena vertus, pažangesnių technologijų naudojimą atliekų tvarkymo srityje, kita vertus, buvo pabrėžiamas aplinkai „mažiau kenkiančios“ produkcijos naudojimas, kurios praktinis veikimas galėjo būti garantuojamas tik įdiegiant ekologiškai pažangias schemas;
- *pakartotinio panaudojimo skatinimas*, kuris turėtų būti vykdomas skatinant tyrinėjimą ir plėtrą, gerinant atliekų surinkimo ir rūšiavimo schemas, mažinant išorines išlaidas ir patobulinant perdirbtos ir pakartotinai naudojamos produkcijos realizavimo rinką.
- *atliekų tvarkymo optimizavimas*. Šiuo atveju Komisija pasiūlė įvairius atliekų sąvartynų tobulinimo mechanizmus ir pavojingų atliekų deginimo būdus.
- *atliekų transportavimas*. Pasiūlymų atliekų transportavimo gerinimui Komisija nepateikė, tačiau akcentavo tuo metu buvusius atliekų transportavimo privalumus ir trūkumus nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyse.
- *koreguotinos priemonės*. Šiuo atveju Komisija paskelbė tyrimus, kurie buvo atlikti išanalizavus užterštas teritorijas ir pateikė finansinės paramos pasiūlymus mažinant atliekų sukeliama taršą apleistuose sąvartynuose.

Minėtame pranešime Komisija taip pat išreiškė pageidavimą, jog ES teritorijoje susidarančios atliekos būtų tvarkomos ES teritorijos ribose ir būtų eksportuojamos tik išimtiniais atvejais. Būtent šis Komisijos pasiūlymas sudarė prielaidas aukščiau tekste minėto artimumo principo susiformavimui [5, p. 314].

Atsižvelgiant į tai, jog ES teisės daroma įtaka Lietuvos aplinkos teisei pasireiškia taikant ir perkeltiant į Lietuvos teisę ES aplinkos teisės principus ir perkeltiant į Lietuvos teisės sistemą aplinkos apsaugos direktyvas, siekiant atsekti direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisės sistemą socialines technologijas, pateiktinas praktinis pavyzdys – direktyvos dėl atliekų perkėlimo į Lietuvos aplinkos teisę analizė ir teisinis vertinimas.

1.3.2.1. Direktyvos dėl atliekų perkėlimas į Lietuvos nacionalinę teisės sistemą – perkėlimo būdai ir formos

Pagrindinėmis direktyvomis atliekų srityje yra laikomos šios: i) Bendroji atliekų direktyva (75/442/EEB); ii) Pavojingų atliekų direktyva (91/698/EEB); iii) Atliekų sąvartynų direktyva (99/31/EB); iv) Pakuočių ir pakuočių atliekų direktyva (94/62/EEB); v) Naudotų automobilių direktyva (2000/53/EB) bei vi) Atliekų deginimo direktyva (2000/76/EB). Siekiant išsigilinti į bendrosios atliekų politikos gaires, tikslinga įvertinti, kaip Lietuvos kompetentingos institucijos, tiesiogiai atsakingos už teisės aktų aplinkos srityje harmonizavimą, perkėlė bendrosios atliekų direktyvos 75/442/EEB [27] nuostatas į Lietuvos aplinkos teisę.

TARYBOS DIREKTYVA dėl atliekų (75-442-EB)

Direktyvos

Straipsnis

/Priedai/

Papildymai

Nacionalinis tekstas

Str.1

1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787 [28]

Str.1(a)

2 str. 4 d. Atliekos – bet kokios medžiagos ar daiktai, kurių atliekų turėtojas atsikrato, nori atsikratyti ar privalo

atsikratyti ir kurie priklauso atliekų kategorijoms, nurodytoms Įstatymo 1 priede, bei patenka į Aplinkos ministerijos patvirtintą atliekų sąrašą.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintų Atliekų tvarkymo taisyklių 2 priedas

Atliekų sąrašas atitinka Europos atliekų katalogą (Komisijos sprendimas 94/3/EEC) ir Pavojingų atliekų sąrašą (Komisijos sprendimas 94/904/EC), sudarytus pagal Tarybos direktyvos dėl atliekų (75/442/EEC) ir Direktyvos dėl pavojingų atliekų (91/689/EEC) reikalavimus bei patikslintus pagal pakeitimus (Tarybos sprendimas 2001/118/EB, Tarybos sprendimas 2001/119/EB, Tarybos sprendimas 2001/573/EB).

Atliekų sąrašas nėra galutinis ir bus periodiškai peržiūrimas.

1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787

- Str.1(b) **2 str. 5 d.** Atliekų gamintojas – asmuo, kurio veiklos metu susidaro atliekų arba kuris atlieka atliekų rūšiavimo, maišymo ar kitokią operaciją, kurios metu pasikeičia atliekų pobūdis ar sudėtis
- Str.1(c) **2 str. 11 d.** Atliekų turėtojas – atliekų gamintojas arba asmuo, kuris turi atliekų.
1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787
- Str.1(d) **2 str. 12 d.** Atliekų tvarkymas – atliekų surinkimo, vežimo, naudojimo ir šalinimo veikla, taip pat atliekų tvarkymo veiklos priežiūra bei atliekų šalinimo vietų priežiūra po jų uždarymo.
- Str.1(e) **2 str. 10 d.** Atliekų šalinimas – atliekų tvarkymo būdas, nurodytas Įstatymo 3 priede.
- Str.1(f) **2 str. 6 d.** Atliekų naudojimas – atliekų tvarkymo būdas, nurodytas Įstatymo 2 priede.
- Str.1(g) **2 str. 8 d.** Atliekų surinkimas – atliekų paėmimas, rūšiavimas ir (arba) maišymas norint jas pervežti.
- Str.2** ***Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintos Atliekų tvarkymo taisyklės [29]***
3 punktas:

- Str.2.1   **3.** Šios taisyklės netaikomos:
- Str.2.1(a)   3.1. išmetimams į orą;
- Str.2.1(b)
- Str.2.1(b)(i)   3.2. radioaktyviosioms atliekoms
- Str.2.1(b)(ii) 3.3. atliekoms, susidarančioms žvalgant, išgaunant, apdorojant ir saugant mineralinius išteklius, ir atliekoms iš eksploatuojamų karjerų;
- Str.   3.4. kritusiems gyvuliams ir šioms žemės ūkio atliekoms: išmatoms ir kitoms
- 2.1(b)(iii)   natūralioms, nepavojingoms, naudojamoms žemės ūkyje medžiagoms;
- Str.   3.5. nuotekoms į vandenį, išskyrus skystas atliekas;
- 2.1(b)(iv)
- Str.2.1(b)(v)   3.6. netinkamiems naudoti sprogenims.

1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787

- Str.2.2   **1 str. 3 d.** Specifinių atliekų srautų ar kategorijų tvarkymo reikalavimus nustato įstatymai ir kiti teisės aktai.

Str.3

- Str.3.1(a)   **3 str.** Įmonės, kurių ūkinėje komercinėje veikloje susidaro atliekų ir kurios naudoja, šalina ar kitaip tvarko atliekas, turi imtis visų galimų ir ekonomiškai pateisinamų priemonių jų kiekiui bei kenksmingam poveikiui žmonių sveikatai ir aplinkai mažinti. Tokios įmonės privalo laikytis šių prioritetų:
- 1) naudoti prevencijos priemones atliekų susidarymui mažinti;
  - 2) mažinti susidarančių bei į sąvartynus patenkančių atliekų kiekį ir jų kenksmingumą – kurti ir diegti mažaatliekes technologijas, taupyti gamtos išteklius, gaminti ir tiekti į rinką gaminius, kuriuos būtų galima ilgai ar kartotinai naudoti, o pasibaigus jų naudojimo laikui ir virtus atliekomis jas sunaudoti ir taip sumažinti atliekų kiekį bei pavojų žmonių sveikatai ir aplinkai;
  - 5) saugiai šalinti susidariusias atliekas į sąvartynus bei kitas specialiai tam skirtas vietas, kad jos nekeltų pavojaus žmonių sveikatai ir aplinkai.

34 straipsnis

1. Atliekų tvarkymo finansavimo galimybėms padidinti sudaroma Gaminių ar pakuotės atliekų tvarkymo programa (toliau - Programa).
2. Programos lėšas sudaro Mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme nustatytas

mokestis už aplinkos teršimą gaminių ir (ar) pakuotės atliekomis.

3. Programos lėšos naudojamos apmokestinamųjų gaminių ir (ar) pakuotės atliekų:

- 1) surinkimo, rūšiavimo ir perdirbimo arba naudojimo energijai gauti išlaidoms kompensuoti;
- 2) surinkimui, rūšiavimui ir perdirbimui arba naudojimui energijai gauti, investiciniams projektams rengti, vertinti ir įgyvendinti;
- 3) investiciniams projektams įgyvendinti naudojamų paskolų palūkanoms dotuoti;
- 4) mažaaatliekėms technologijoms kurti bei jų naudojimui skatinti.

Str.3.1.(b)(i) 3) pagaminti iš susidariusių atliekų gaminius arba antrines žaliavas, tinkančias gaminiams gaminti;

Str.3.1.(b)(ii) 4) naudoti atliekas energijai gauti;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. D1-397 patvirtintas Ataskaitų apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB Dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) įgyvendinimą teikimo Europos komisijai tvarkos aprašas [30]

2 - 10 punktai:

Str.3.2 **2.** Aplinkos ministerijos Aplinkos kokybės departamentas pagal Tarybos direktyvos 75/442/EEB 16 straipsnio reikalavimus rengia ir teikia ataskaitą Europos Komisijai apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) reikalavimų įgyvendinimą.

3. Ataskaita Europos Komisijai apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) reikalavimų įgyvendinimą rengiama pagal šio Tvarkos aprašo priede nustatytą formą.

4. Aplinkos apsaugos agentūra teikia Aplinkos ministerijos Aplinkos kokybės departamentui informaciją apie pagamintą atliekų kiekį, reikalingą parengti atsakymams į šio Tvarkos aprašo priede nustatytos formos II dalies 4 klausimą.

5. Informacija, nurodyta 4 punkte, turi būti pateikta (raštu ir el. paštu) Aplinkos ministerijos Aplinkos kokybės departamentui ne vėliau kaip 1 mėn. iki ataskaitos Europos Komisijai pateikimo termino, nurodyto 7 punkte.

6. Ataskaitos Europos Komisijai teikiamos kas treji metai, pirmojoje ataskaitoje pateikiami duomenys už 2004–2006 metus imtinai.

7. Ataskaitos Europos Komisijai pateikiamos per devynis mėnesius nuo ataskaitinio

laikotarpio pabaigos.

8. Ataskaitos Europos Komisijai pateikiamos užpildant klausimyną Europos aplinkos agentūros aplinkos informacijos ir stebėjimo tinkle (EIONET).

9. Pasikeitus ataskaitų teikimo reikalavimams, už ataskaitų teikimą atsakingos institucijos vadovaujasi naujaisiais reikalavimais.

10. Pasikeitus ataskaitų teikimo reikalavimams ar paaiškėjus, kad informacijos, kurios reikia ataskaitoms rengti, nėra ar jos nepakanka, už informacijos, būtinos ataskaitoms parengti, pateikimą atsakingos institucijos imasi neatidėliotųjų priemonių, kad tokia informacija būtų surinkta ir pateikta institucijai, atsakingai už ataskaitų teikimą Europos Komisijai.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. rugsėjo 26 d. įsakymu Nr.473 patvirtintos Polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenilų (PCB/PCT) tvarkymo taisyklės [31]

18 p. Draudžiama atskirti PCB nuo kitų medžiagų, siekiant pakartotinai tokius PCB panaudoti.

1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787

5 straipsnis

Str.4

1. Atliekos turi būti tvarkomos taip, kad nekeltų pavojaus žmonių sveikatai ir aplinkai.

2. Siekiant taupyti gamtos išteklius ir užtikrinti prevencijos priemonių atliekų susidarymui mažinti įgyvendinimą, įmonės, kurių ūkinėje komercinėje veikloje susidaro atliekų ir kurios pagal šio Įstatymo 6 straipsnio reikalavimus privalo gauti leidimus, Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka turi rengti ir įgyvendinti gamtos išteklių taupymo ir atliekų mažinimo planus.

3. Gamtos išteklių taupymo ir atliekų mažinimo planai peržiūrimi ir keičiami, jeigu pasikeičia gamybos technologija ar mastas, išskyrus pačiame plane numatytus pasikeitimus.

4 straipsnis

1. Atliekų turėtojas šio Įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka turi tvarkyti atliekas pats arba perduoti jas atliekų tvarkytojui, išskyrus atvejus, kai papildomai neapdorotos nepavojingos atliekos sunaudojamos žemės ūkyje, energijai gauti ar

kitoms reikmėms aplinkai ir žmonių sveikatai saugiu būdu.

2. Įmonės, kurių ūkinėje komercinėje veikloje susidaro atliekų, privalo jas rūšiuoti Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.
3. Atliekas surenkančios, vežančios, saugančios ilgiau, negu nustatyta šio Įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje, naudojančios bei šalinančios įmonės turi registruotis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.
4. Atliekas tvarkančios įmonės vadovaujasi darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktais.
5. Atliekų vežimą tranzitu, išvežimą iš Lietuvos Respublikos ir įvežimą į Lietuvos Respubliką reglamentuoja Lietuvos Respublikos teisės aktai bei Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys. Atliekų vežimo tranzitu, išvežimo iš Lietuvos Respublikos ir įvežimo į Lietuvos Respubliką reikalavimus nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.
6. Atliekų tvarkymo valstybinės reikšmės objektai steigiami Vyriausybės nustatyta tvarka.

6 straipsnis

1. Įmonės, kurių ūkinėje komercinėje veikloje susidaro atliekų kiekiai, viršijantys Aplinkos ministerijos nustatytus ribinius dydžius, ir (arba) įmonės, kurios atliekas saugo susidarymo vietoje ilgiau, negu nustatyta šio Įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje, bei įmonės, kurios atliekas naudoja ir (arba) šalina, turi gauti leidimus Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka.
2. Leidimai išduodami tik toms atliekas naudojančioms ar šalinančioms įmonėms, kurios turi atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planus, parengtus pagal šio Įstatymo 11 straipsnyje nustatytus reikalavimus.

7 straipsnis

Įmonės, kurių ūkinėje komercinėje veikloje susidaro atliekų, ir atliekų tvarkytojai atliekų apskaitą tvarko ir teikia ataskaitas apie atliekų susidarymą ir tvarkymą Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka.

8 straipsnis

1. Atliekos turi būti saugomos taip, kad neturėtų neigiamo poveikio žmonių sveikatai ir aplinkai.
2. Atliekų saugojimo priemonės, įrenginiai ir vietos, atsižvelgiant į juose saugomų

atliekų savybes, turi atitikti teisės aktų nustatytus aplinkos apsaugos, priešgaisrinės apsaugos, darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimus.

3. Atliekas gaminančios įmonės be nustatyta tvarka išduoto leidimo pavojingas atliekas gali saugoti ne ilgiau kaip tris mėnesius, o nepavojingas – ne ilgiau kaip vienus metus nuo jų susidarymo, šių atliekų susidarymo vietoje.

10 straipsnis

1. Atliekas naudojanti ar šalinanti įmonė turi turėti atliekų naudojimo ar šalinimo techninį reglamentą, kuris smulkiai apibrėžtų visas atliekų priėmimo, saugojimo, naudojimo, šalinimo, aplinkos stebėsenos (monitoringo) ir kontrolės operacijas, užtikrinančias aplinkos apsaugą ir visuomenės sveikatos saugą.

2. Atliekų naudojimo ar šalinimo techninis reglamentas yra neatsiejama leidimo, numatyto šio Įstatymo 6 straipsnyje, dalis.

11 straipsnis

1. Atliekas naudojanti ar šalinanti įmonė privalo nutraukti atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą taip, kad jos nutraukimo metu ir po veiklos nutraukimo neatsirastų neigiamas poveikis žmonių sveikatai ir aplinkai.

2. Atliekas naudojanti ar šalinanti įmonė turi turėti Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka parengtą atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planą. Jame turi būti numatyta:

- 1) didžiausias leidžiamas įmonėje saugoti atliekų kiekis, jų sutvarkymo priemonės ir išlaidos;
- 2) atliekų naudojimo ar šalinimo įrenginių uždarymo bei sutvarkymo priemonės ir išlaidos;
- 3) atliekų naudojimo ar šalinimo įrenginių priežiūros po uždarymo priemonės, trukmė ir išlaidos;
- 4) šios dalies 1-3 punktuose numatytooms priemonėms įgyvendinti būtinų lėšų kaupimo sistema.

3. Pavojingas atliekas naudojanti ar šalinanti įmonė bei įmonė, naudojanti ar šalinanti nepavojingas atliekas, kurių sąrašą nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija, turi būti sudariusi laidavimo draudimo sutartį ar turėti banko garantiją, užtikrinančią atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo plane numatytų priemonių finansavimą įmonės bankroto ar kitu atveju, kai įmonė privalo nutraukti

atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą ir neturi sukaupusi tam reikalingų lėšų. Dokumentai, patvirtinantys laidavimo draudimo sutarties sudarymą ar banko garantijos suteikimą, pateikiami kartu su atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planu Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka.

Str.5

Str.5.1 PASTABA: Lietuvai neprivaloma perkelti Direktyvos 5.1. punktą, dėl tos priežasties į šio punkto perkėlimą autorė nesigilino

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 679 patvirtintos Polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenių (PCB) ir įrangos, turinčios PCB, nukenksminimo ir/ar šalinimo plano rengimo pagrindinės nuostatos [32]

10 p. Atsižvelgiant į apklausos metu nustatytą nedidelį PCB bei įrangos, turinčios PCB, kiekį, sudėtingus technologinius reikalavimus šių atliekų nukenksminimui bei šalinimui, didžiulį investicijų poreikį bei į tai, kad PCB kiekis dėl draudimo jas gaminti ir naudoti ateityje nedidės, Lietuvos Respublikoje nėra tikslinga kurti techninį potencialą, specializuotą PCB bei įrangos, turinčios PCB, nukenksminimui ir šalinimui.

Str.5.2 PASTABA: Lietuvai neprivaloma perkelti Direktyvos 5.2. punktą, dėl tos priežasties į šio punkto perkėlimą autorė nesigilino

1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787

20 straipsnis

Str.6 1. Aplinkos ministerija reglamentuoja ir administruoja visų atliekų tvarkymą, kontroliuoja nustatytų reikalavimų ir užduočių įgyvendinimą.

2. Aplinkos ministerija koordinuoja kitų valstybės institucijų, apskričių viršininkų ir savivaldybių veiklą atliekų tvarkymo srityje, ieško papildomų finansavimo šaltinių valstybės institucijų bei savivaldybių parengtiems atliekų tvarkymo projektams finansuoti.

21 straipsnis

1. Sveikatos apsaugos ministerija atlieka pavojingų atliekų ir jų tvarkymo veiklos poveikio žmogaus ir visuomenės sveikatai ekspertizę, reglamentuoja medicininių atliekų tvarkymą sveikatos priežiūros įstaigose.

2. Sveikatos apsaugos ministerija koordinuoja sveikatos priežiūros įstaigų veiksmus diegiant medicininių atliekų tvarkymo pajėgumus. Tais atvejais, kai sveikatos priežiūros įstaigos nesugeba užtikrinti saugaus medicininių atliekų sutvarkymo, Sveikatos apsaugos ministerija inicijuoja šių atliekų tvarkymo pajėgumų sukūrimo projektus.

22 straipsnis

1. Ūkio ministerija rengia ir tvirtina programas, skatinančias atliekų prevenciją, taip pat skatinančias mažinti gamyboje susidarančių atliekų kiekį, diegti mažaatliekes technologijas, kurti rinkas iš antrinių žaliavų pagamintiems produktams; koordinuoja šių programų įgyvendinimą.

2. Ūkio ministerija koordinuoja pramonės įmonių veiksmus diegiant gamyboje susidarančių atliekų tvarkymo pajėgumus. Tais atvejais, kai pramonės įmonės nesugeba užtikrinti saugaus savo atliekų sutvarkymo, Ūkio ministerija inicijuoja atitinkamų atliekų tvarkymo pajėgumų sukūrimo projektus.

23 straipsnis

Žemės ūkio ministerija koordinuoja žemės ūkio ir maisto pramonės įmonių veiksmus diegiant jų gamyboje susidarančių atliekų tvarkymo pajėgumus. Tais atvejais, kai žemės ūkio ir maisto pramonės įmonės nesugeba užtikrinti saugaus savo atliekų sutvarkymo, Žemės ūkio ministerija inicijuoja atitinkamų atliekų tvarkymo pajėgumų sukūrimo projektus.

24 straipsnis

Apskričių viršininkai organizuoja regioninių atliekų tvarkymo planų rengimą, koordinuoja savivaldybių veiksmus įgyvendinant bendras regionines programas, ypač kai tai yra susiję su atliekų tvarkymui reikalingos regioninės infrastruktūros kūrimu.

25 straipsnis

Savivaldybių institucijos organizuoja komunalinių atliekų tvarkymo sistemas, būtinas jų teritorijose susidarančioms komunalinėms atliekoms tvarkyti, organizuoja atliekų, kurių turėtojo nustatyti neįmanoma arba kuris nebeegzistuoja, tvarkymą.

Str.7

1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787

Str.7.1

26 straipsnis

1. Šiame Įstatyme nurodytiems atliekų tvarkymo prioritetams įgyvendinti turi būti parengtas valstybinis strateginis atliekų tvarkymo planas.

2. Pagrindiniai valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano tikslai:

1) sukurti racionalią bendrą atliekų tvarkymo sistemą, tenkinančią visuomenės poreikius, užtikrinančią gerą aplinkos kokybę ir nepažeidžiančią rinkos ekonomikos principų;

2) nustatyti atliekų tvarkymo užduotis, priemones ir veiksmus, užtikrinančius racionalų atliekų medžiaginių ir energetinių išteklių panaudojimą.

3. Valstybinį strateginį atliekų tvarkymo planą rengia Aplinkos ministerija ir tvirtina Vyriausybė.

27 straipsnis

1. Regioniniuose atliekų tvarkymo planuose turi būti nustatytos priemonės, užtikrinančios valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane nustatytų užduočių įgyvendinimą.

2. Pagrindinis regioninių atliekų tvarkymo planų tikslas – suderinti savivaldybių veiksmus organizuojant komunalinių atliekų tvarkymo sistemas ir steigiant kelioms savivaldybėms bendrus atliekų naudojimo ar šalinimo įrenginius.

3. Regioniniai atliekų tvarkymo planai turi būti suderinti su regionų plėtros planais.

4. Regioninius atliekų tvarkymo planus rengia regionų plėtros tarybos sudarytos darbo grupės.

5. Regioninių atliekų tvarkymo planų rengimą koordinuoja ir juos tvirtina regionų plėtros tarybos.

28 straipsnis

1. Savivaldybių atliekų tvarkymo planuose turi būti nustatytos priemonės, užtikrinančios valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane bei regioniniuose atliekų tvarkymo planuose nustatytų užduočių įgyvendinimą.

2. Pagrindinis savivaldybių atliekų tvarkymo planų tikslas – nustatyti komunalinių atliekų tvarkymo sistemų organizavimo priemones, kurios užtikrintų aplinkosaugos, techninius-ekonominius ir higienos reikalavimus atitinkančios viešosios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos pasiūlą visiems savivaldybės teritorijoje esantiems asmenims.

3. Savivaldybių atliekų tvarkymo planus rengia savivaldybės ir tvirtina savivaldybių tarybos.

29 straipsnis

1. Regioniniuose ir savivaldybių atliekų tvarkymo planuose turi būti šios pagrindinės dalys:

- 1) esamos atliekų tvarkymo būklės apžvalga;
- 2) atliekų tvarkymo užduotys planuojamam laikotarpiui;
- 3) ilgalaikė strateginė programa ne mažiau kaip dešimties metų laikotarpiui;
- 4) trumpalaikė veiksmų programa ketverių metų laikotarpiui.

2. Smulkesnę regioninių ir savivaldybių atliekų tvarkymo planų sudėtį nustato Aplinkos ministerija.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintos Atliekų tvarkymo taisyklės

83. Regioniniai ir savivaldybių atliekų tvarkymo planai turi turėti atskiras dalis, skirtas komunalinėms atliekoms, buityje susidarančioms pavojingoms atliekoms, antrinėms žaliavoms ir biodegrazuojamoms atliekoms tvarkyti, juose turi būti numatytas bendradarbiavimas su pakuočių atliekų tvarkymą organizuojančiomis organizacijomis ir/ar atliekų tvarkytojais, vykdančiais pakuočių atliekų tvarkymo užduotis, arba šioms atliekoms tvarkyti turi būti rengiami atskiri planai.

84. Regioniniuose ir savivaldybių atliekų tvarkymo planuose turi būti šios pagrindinės dalys:

- 84.1. esamos atliekų tvarkymo būklės apžvalga;
- 84.2. atliekų tvarkymo užduotys planuojamam laikotarpiui;
- 84.3. ilgalaikė strateginė veiksmų programa;
- 84.4. trumpalaikė veiksmų programa.

85. Esamos atliekų tvarkymo būklės apžvalgoje turi būti:

85.1. duomenys apie susidarantį, įvežamą, išvežamą, naudojamą ir šalinamą atliekų kiekį, suskirstyti pagal atliekų rūšis ir susidarymo šaltinius;

85.2. duomenys apie atliekų tvarkymo paslaugų teikimą gyventojams, įmonėms ir organizacijoms bei jų poreikių patenkinimą;

85.3. komunalinių atliekų bei antrinių žaliavų tvarkymo sistemų charakteristika ir įvertinimas;

85.4. informacija apie atliekų šalinimo įrenginius (sąvartynus ir atliekų deginimo įrenginius);

85.5. informacija apie atliekų surinkimo, perkrovimo, rūšiavimo, naudojimo įmones ir įrenginius.

86. Atliekų tvarkymo užduotys planuojamam laikotarpiui turi apibrėžti siekiamus atliekų susidarymo, antrinių žaliavų atskiro surinkimo bei atliekų tvarkymo sistemos plėtros tikslus ir terminus.

87. Ilgalaikėje strateginėje veiksmų programoje turi būti pagrįsta ir apibrėžta ilgalaikė atliekų tvarkymo sistemos plėtra, įskaitant organizacinius pertvarkymus bei naujų atliekų naudojimo ir šalinimo įrenginių poreikį ir išdėstymą.

88. Trumpalaikėje veiksmų programoje turi būti:

88.1. atliekų tvarkymo sistemos ir atskirų jos komponentų plėtros bei tobulinimo priemonės, reikalingos Taisyklių 87 punkte nurodytoms užduotims įgyvendinti, ir jų įtaka atliekų srautams;

88.2. priemonių diegimo kalendorinis grafikas;

88.3. finansavimo poreikio ir finansavimo šaltinių įvertinimas;

88.4. plano įgyvendinimo poveikio tarifų dydžiui įvertinimas.

89. Ilgalaikė strateginė veiksmų programa rengiama ne mažiau kaip dešimties metų laikotarpiui ir atnaujinama kas ketveri metai.

90. Trumpalaikė veiksmų programa rengiama ketverių metų laikotarpiui.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. D1-397 patvirtintas Ataskaitų apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB Dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) įgyvendinimą teikimo Europos komisijai tvarkos aprašas

Str.7.2 2. Aplinkos ministerijos Aplinkos kokybės departamentas pagal Tarybos direktyvos 75/442/EEB 16 straipsnio reikalavimus rengia ir teikia ataskaitą Europos Komisijai apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) reikalavimų įgyvendinimą.

Str.7.3 3. Ataskaita Europos Komisijai apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) reikalavimų įgyvendinimą rengiama pagal šio Tvarkos aprašo priede nustatytą formą.

Str.8

1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787

4 str. 1. Atliekų turėtojas šio Įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka turi tvarkyti atliekas pats arba perduoti jas atliekų tvarkytojui, išskyrus atvejus, kai papildomai neapdorotos nepavojingos atliekos sunaudojamos žemės ūkyje, energijai gauti ar kitoms reikmėms aplinkai ir žmonių sveikatai saugiu būdu.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintos Atliekų tvarkymo taisyklės

48. Atliekų turėtojas Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo bei kitų teisės aktų nustatyta tvarka turi tvarkyti atliekas pats arba perduoti jas atliekų tvarkytojui, išskyrus atvejus, kai nepavojingos atliekos, jų papildomai neapdorojus, gali būti naudojamos žemės ūkyje, gyvūnams šerti, energijai gauti ar kitoms reikmėms aplinkai saugiu būdu.

49. Įmonėse ir organizacijose, kuriose susidaro antrinės žaliavos, turi būti organizuotas šių atliekų atskiras surinkimas.

50. Įmonės, kurių ūkinėje - komercinėje veikloje susidaro komunalinės atliekos, tačiau joms nereikia gauti Leidimo, privalo naudotis savivaldybių organizuojamomis komunalinių atliekų tvarkymo sistemomis ir rūšiuoti atliekas savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklėse nustatyta tvarka.

51. Atliekos, kurių susidarymas nėra tiesiogiai susijęs su gamybos procesais ir kurios susidaro nereguliariai (remonto metu, biuro įrangos keitimo ir priežiūros metu ir t.t.), jei jų tvarkymas nėra apibrėžtas Leidime, įmonėse ir organizacijose turi būti rūšiuojamos ir tvarkomos, vadovaujantis šių atliekų tvarkymo reikalavimais arba savivaldybių atliekų tvarkymo taisyklių reikalavimais.

Str.9 ***1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787***

6 straipsnis

Str.9.1 **1.** Įmonės, kurių ūkinėje komercinėje veikloje susidaro atliekų kiekiai, viršijantys Aplinkos ministerijos nustatytus ribinius dydžius, ir (arba) įmonės, kurios atliekas saugo susidarymo vietoje ilgiau, negu nustatyta šio Įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje, bei įmonės, kurios atliekas naudoja ir (arba) šalina, turi gauti leidimus Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka.

2. Leidimai išduodami tik toms atliekas naudojančioms ar šalinančioms įmonėms, kurios turi atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planus, parengtus pagal šio Įstatymo 11 straipsnyje nustatytus reikalavimus.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymu Nr.80 patvirtintos Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės [33]

32. Leidimo turinį sudaro:

32.1. bendra informacija apie ūkinę veiklą ir leidimą;

32.2. paraiškos duomenų įvertinimas;

32.3. leidimo sąlygos.

33. Bendroje informacijoje apie ūkinę veiklą ir leidimą nurodoma:

33.8. veiklos rūšis ar veiklų rūšys, taip pat gamybos pajėgumas arba galingumas, dėl kurio įrenginiui reikia leidimo;

35. Leidimo sąlygose turi būti:

35.3. reikalavimai aplinkos monitoringui, jam vykdyti naudojamiems metodams ir priemonėms;

35.4. reikalavimai triukšmo ir vibracijos kontrolei ir triukšmo bei vibracijos mažinimo priemonėms;

35.5. reikalavimai žemės taršos kontrolei ir jos mažinimo priemonėms;

35.6. reikalavimai atliekų vengimo, jų panaudojimo ir šalinimo priemonėms;

35.7. reikalavimai avarijų prevencijos ir jų pasekmių likvidavimo priemonėms;

35.8. reikalavimai priemonėms, susijusioms su neatitiktinėmis veiklos sąlygomis, įskaitant planus esant nepalankioms teršalų išsisklaidymo sąlygoms;

35. Leidimo sąlygose turi būti:

35.7. reikalavimai avarijų prevencijos ir jų pasekmių likvidavimo priemonėms;

33. Bendroje informacijoje apie ūkinę veiklą ir leidimą nurodoma:

33.7. veiklos vieta;

35. Leidimo sąlygose turi būti:

35.6. reikalavimai atliekų vengimo, jų panaudojimo ir šalinimo priemonėms;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymu Nr.80 patvirtintos Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės

Str.9.2

39. RAAD priima sprendimą išduoti leidimą tik įsitikinęs, kad:

39.1. vykdoma veikla nepažeis tai vietai nustatytų aplinkos kokybės normų;

39.2. veiklos vykdytojas pajėgus vykdyti taršos šaltinių ir poveikio aplinkai monitoringą pagal leidimo sąlygose nustatytus aplinkos monitoringo reikalavimus;

39.3. veiklos vykdytojas pajėgus įgyvendinti leidime nustatytas gamtos išteklių taupymo ir atliekų mažinimo, aplinkos apsaugos ir avarijų prevencijos priemonės.

43. Išduotas leidimas atnaujinamas:

43.1. pasikeitus leidimo turėtojui;

43.2. įvykus esminiam ūkinės veiklos pasikeitimui;

43.3. pasibaigus leidimo galiojimo laikui.

Maksimalus leidimo galiojimo laikas yra 8 metai. RAAD, atsižvelgdamas į planuojamus pokyčius, leidimą gali išduoti trumpesniai laikotarpiui.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 679 patvirtintos Polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenilų (PCB) ir įrangos, turinčios PCB, nukenksminimo ir/ar šalinimo plano rengimo pagrindinės nuostatos

25. Įmonės, nukenksminančios ir/ar šalinančios PCB, įrangą, turinčią PCB ar naudotus PCB, turi atitikti atliekų tvarkytojams keliamus reikalavimus, turėti atitinkamus leidimus bei atitikti kituose teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787

6 straipsnis

Str.10

1. Įmonės, kurių ūkinėje komercinėje veikloje susidaro atliekų kiekiai, viršijantys Aplinkos ministerijos nustatytus ribinius dydžius, ir (arba) įmonės, kurios atliekas saugo susidarymo vietoje ilgiau, negu nustatyta šio Įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje, bei įmonės, kurios atliekas naudoja ir (arba) šalina, turi gauti leidimus Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka.

2. Leidimai išduodami tik toms atliekas naudojančioms ar šalinančioms įmonėms, kurios turi atliekų naudojimo ar šalinimo veiklos nutraukimo planus, parengtus pagal šio Įstatymo 11 straipsnyje nustatytus reikalavimus.

Str.11

Str.11.1

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymu Nr.80

patvirtintų Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklių 2 priedas

Str.11.1(a) Stacionarūs ūkinės veiklos objektai, kurie nepriskiriami prie 1-ojo priedo įrenginių, turi turėti leidimus, kai:

Str.11.1(b) 8. šalinamos ar naudojamos (išskyrus tas įmones, kurios perdirba tik savo gamybos metu susidariusias nepavojingas atliekas) atliekos;

Str.11.2

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. D1-397 patvirtintas Ataskaitų apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB Dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) įgyvendinimą teikimo Europos komisijai tvarkos aprašas

Str.11.3 2. Aplinkos ministerijos Aplinkos kokybės departamentas pagal Tarybos direktyvos 75/442/EEB 16 straipsnio reikalavimus rengia ir teikia ataskaitą Europos Komisijai apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) reikalavimų įgyvendinimą.

3. Ataskaita Europos Komisijai apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) reikalavimų įgyvendinimą rengiama pagal šio Tvarkos aprašo priede nustatytą formą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 388 patvirtinta Ataskaitų, susijusių su Europos Sąjungos aplinkos sektoriaus teisės aktų įgyvendinimu, teikimo Europos Komisijai tvarka [34]

4 - 8 punktai:

Str.12 4. Ataskaitos teikiamos atitinkamose Europos Sąjungos direktyvose nustatytais terminais ir periodiškumu pagal klausimynus ar formas, nustatytas Europos Komisijos sprendimais.

5. Institucijos, atsakingos už ataskaitų teikimą Europos Komisijai:

5.1. pagal kompetenciją koordinuoja ir užtikrina informacijos, kurios reikia ataskaitoms parengti, surinkimą ir apdorojimą;

5.2. užtikrina ataskaitų parengimą ir išsiuntimą Europos Komisijai;

5.3. rengia klausimynus ar formas, kuriomis naudojamosi ministerijos ir Vyriausybės įstaigos, ministerijoms pavaldžios įstaigos, kitos valstybės institucijos ir įstaigos, savivaldybės ir kitos organizacijos teikia ataskaitoms parengti reikalingą

informaciją, kurią pagal kompetenciją renka ir (ar) saugo;

5.4. pasikeitus ataskaitų teikimo reikalavimams arba paaiškėjus, kad nėra informacijos, kurios reikia ataskaitoms rengti, arba reikia papildomos informacijos, apie tai informuoja šios Tvarkos 6 punkte nurodytas institucijas.

Priedas

9. p. Aplinkos ministerija teikia Europos Komisijai šias ataskaitas:

9.1. atliekų tvarkymo politikos – pagal šiuos Europos Sąjungos teisės aktus:

9.1.1. 1975 m. liepos 15 d. Tarybos direktyvą 75/442/EEB dėl atliekų;

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymu patvirtintos Nr.80 Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės

Str.13 **53 p.** RAAD (regiono aplinkos apsaugos departamentas) periodiškai, ne rečiau kas 12 mėnesių, turi patikrinti, ar įrenginyje vykdoma veikla atitinka išduoto, atnaujinto ar koreguoto leidimo sąlygas.

Str.14 *Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintos Atliekų tvarkymo taisyklės*

30. p. Atliekų apskaitos ataskaitas turi rengti įmonės:

30.1. užsiimančios atliekų naudojimo ir (ar) šalinimo veikla (Taisyklių 5 priedo A ir B dalys);

12 PRIEDAS. ATLIEKŲ APSKAITOS ATASKAITOS UŽPILDYMO TVARKA

Skiltis Paaiškinimas

1. Eil. Nr. Atliekos eilės numeris eilės tvarka.

Šaltinis Atliekų susidarymo (gavimo) šaltinis.

2. geogr. kodas Atliekų geografinės kilmės kodas (Taisyklių 9 priedas).

3. kilmės kodas Atliekų kilmės kodas (Taisyklių 10 priedas) nurodomas konkrečiai gamybai, kurios metu susidarė atliekos.

4. kodas Įmonės, kurioje susidarė (iš kurios priimta tvarkyti) atliekos, kodas. Jeigu priimtas nepavojingų atliekų kiekis yra daugiau nei 12 tonos/metus, o pavojingų atliekų - 0,6 tonos/metus, turi būti nurodomas įmonės kodas Valstybiniame įmonių registre. Jeigu atliekos surinktos iš gyventojų ar smulkių įmonių (atliekų kiekis yra mažesnis, nei aukščiau nurodytas), nurodomas savivaldybės kodas (Taisyklių 9

priedas), kurioje jos buvo surinktos. Importo atveju - užsienio šalies kodas (Taisyklių 9 priedas).

5. pavadinimas Įmonės, kurioje susidarė (iš kurios priimta tvarkyti) atliekos, pavadinimas. Jeigu priimtas nepavojingų atliekų kiekis yra daugiau nei 12 tonos/metus, o pavojingų atliekų - 0,6 tonos/metus, turi būti nurodomas įmonės pavadinimas, adresas. Jeigu atliekos surinktos iš gyventojų ar smulkių įmonių (atliekų kiekis yra mažesnis, nei aukščiau nurodytas), nurodomas savivaldybės pavadinimas (Taisyklių 9 priedas), kurioje jos buvo surinktos. Importo atveju – užsienio šalies pavadinimas (Taisyklių 9 priedas).

Atliekos Tvarkomų atliekų kodai ir pavadinimai.

6. sąrašo kodas Atliekų sąrašo šešių skaitmenų atliekų kodas Taisyklių 2 priedas).

7. stat. kodas Atliekų statistinės klasifikacijos keturių skaitmenų kodas (Taisyklių 11 priedas).

8. pavadinimas Atliekų pavadinimas įrašomas iš Atliekų sąrašo (Taisyklių 2 priedas). Jeigu atliekų pavadinimas nepakankamai gerai charakterizuoja atliekas, tuomet skliausteliuose įrašomas atliekų pavadinimas, esantis Atliekų statistinėje klasifikacijoje (Taisyklių 11 priedas), arba kitas atliekų pavadinimas, kuo tiksliau apibūdinantis atliekų prigimtį ir sudėtį. Negalima vartoti tokių pavadinimų, kaip „kitaip neapibūdintos atliekos“.

9. kategorija Atliekų kategorijos kodas (Taisyklių 1 priedas). Pavojingų atliekų atveju papildomai įrašomas pavojingų atliekų kategorijos kodas (Taisyklių 17 priedas).

10. sud. dalys Pavojingų atliekų sudedamosios dalys (Taisyklių 18 priedas), nulemiančios atliekos pavojingumą. Įrašomi trijų svarbiausių sudedamųjų dalių kodai. Skiltis pildoma tik pavojingoms atliekomis.

Kiekis, t Atliekų kiekis tonomis (trys ženklai po kablelio).

11. metų pradžioje Ataskaitinių metų pradžioje įmonėje sukauptas atliekų kiekis.

12. gautas Per ataskaitinius metus priimtas (importuotas) tvarkyti atliekų kiekis, taip pat susidaręs atliekų kiekis.

13. sutvarkytas Per ataskaitinius metus panaudotas, pašalintas arba eksportuotas atliekų kiekis.

14. perduotas Per ataskaitinius metus perduotas gavėjui atliekų kiekis.

15. metų pabaigoje Ataskaitinių metų pabaigoje įmonėje sukauptas atliekų kiekis (nesutvarkytas arba saugomas atliekų kiekis). 11 skiltis+12 sk.-13 sk.-14 sk.=15 sk.

Tvarkymas (gavėjas) / Tvarkymo metodas (perduotų atliekų gavėjas)

16. kodas Tvarkymo būdo kodas (Taisyklių 5 priedas) nurodomas sutvarkytam atliekų kiekiui (13 skiltis). Eksporto atveju – šalies kodas pagal Taisyklių 9 priedą. Gavėjo kodas įmonių registre (asmens kodas) nurodomas perduotam atliekų kiekiui (14 skiltis).

17. pavadinimas Tvarkymo būdo pavadinimas (Taisyklių 5 priedas) nurodomas sutvarkytam atliekų kiekiui (13 skiltis). Eksporto atveju – šalies pavadinimas pagal Taisyklių 9 priedą.

Gavėjo pavadinimas (v., pavardė), adresas nurodomas perduotam atliekų kiekiui (14 skiltis).

Pastaba. Ataskaitoje atskira eilute būtina išskirti kiekvieną atliekų grupės susidarymo šaltinį, atliekų kiekį ir tvarkymo būdą.

35 p. Parengtos atliekų apskaitos ataskaitos apie praėjusius metus pateikiamos RAAD iki kitų metų sausio 25 dienos.

30.3. p. Atliekų apskaitos ataskaitas turi rengti įmonės kitais teisės aktais įpareigos teikti atliekų apskaitos ataskaitas.

1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787

32 straipsnis

Str.15

1. Atliekų tvarkymo srityje taikomas principas „teršėjas moka“, kuris reiškia, kad atliekų tvarkymo išlaidas turi apmokėti atliekų turėtojas ir (ar) medžiagų bei gaminių, tarp jų – pakuotės, dėl kurių naudojimo susidaro atliekos, gamintojas ar importuotojas.

2. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas nustato mokestį už aplinkos teršimą gaminių ir (ar) pakuotės atliekomis.

Str.16

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. D1-397 patvirtintas Ataskaitų apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB Dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) įgyvendinimą teikimo Europos komisijai tvarkos aprašas

Str.16.1 **2 p.** Aplinkos ministerijos Aplinkos kokybės departamentas pagal Tarybos direktyvos 75/442/EEB 16 straipsnio reikalavimus rengia ir teikia ataskaitą Europos Komisijai apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) reikalavimų įgyvendinimą.
6 p. Ataskaitos Europos Komisijai teikiamos kas treji metai, pirmojoje ataskaitoje pateikiami duomenys už 2004–2006 metus imtinai.

Str.16.2 – PASTABA: Lietuvai neprivaloma perkelti Direktyvos 16.2 punkto ir 17-21 straipsnių, dėl tos priežasties į šių straipsnių perkėlimą autorė nesigilino

Priedas I *1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787*

1 priedas. ATLIEKŲ KATEGORIJOS

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintos Atliekų tvarkymo taisyklės

1 priedas. ATLIEKŲ KATEGORIJOS

Q1 Gamybos ar vartojimo liekanos, nenurodytos žemiau

Q2 Produktai, neatitinkantys gaminio charakteristikos

Q3 Produktai, kurių vartojimo laikas pasibaigęs

Q4 Išsipyliusios, išsibarsčiusios ar kitaip nelaimingo atsitikimo metu pasklidusios medžiagos, įskaitant medžiagas, įrenginius ir t. t., užterštus tokio nelaimingo atsitikimo metu

Q5 Medžiagos, užterštos vykdant planuotą veiklą (pvz.: valymo operacijų liekanos, pakuočių medžiagos, konteineriai ir t. t.)

Q6 Nenaudojamos dalys (pvz.: netinkamos baterijos, išnaudoti katalizatoriai ir t. t.)

Q7 Medžiagos, kurios toliau naudoti netinka (pvz.: užterštos rūgštys, užteršti tirpikliai, naudotos grūdininimo druskos ir t. t.)

Q8 Pramoninių procesų liekanos (pvz.: šlakai, distiliavimo nuosėdos ir t. t.)

Q9 Teršalų valymo liekanos (pvz.: skruberių nuosėdos, filtrų dulkės, naudoti filtrai ir t. t.)

Q10 Mechaninio apdirbimo ir apdailos liekanos (pvz.: tekinimo, frezavimo darbų atliekos ir t. t.)

Q11 Žaliavų gavybos ir apdorojimo liekanos (pvz.: kasybos atliekos, naftotiekių paplautos ir t. t.)

Q12 Medžiagos su priemaišomis (pvz.: naftos produktai, užteršti polichlorintais bifenilais ir t. t.)

Q13 Bet kurios medžiagos, junginiai ar produktai, kuriuos vartoti draudžia įstatymas

Q14 Gaminiai, kurių jų turėtojas daugiau nebenaudoja (pvz.: žemės ūkio, namų ūkio, biuro, komercinės ir prekybos atliekos ir t. t.)

Q15 Užterštos medžiagos, junginiai ar produktai, susidarę valant žemę ir gruntą

Q16 Bet kurios medžiagos, junginiai ar produktai, neminimi aukščiau išvardytose kategorijose

Priedas IIA *1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787*

3 priedas. ATLIEKŲ ŠALINIMO BŪDAI

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintos Atliekų tvarkymo taisyklės

5 priedo A dalis ATLIEKŲ ŠALINIMO BŪDAI

D1 Išvertimas ant žemės ar po žeme (pvz., sąvartynuose ir t. t.)

D2 Apdorojimas žemėje (pvz., biologinis skystų atliekų ar dumblo skaidymas dirvožemyje ir t. t.)

D3 Giluminis įpurškimas (pvz., pumpuojamų atliekų įpurškimas į šulinius, šachtas, druskos olas ar natūraliai susidariusias ertmes ir t.t.)

D4 Surinkimas į tvenkinius ant žemės paviršiaus (pvz., skystųjų atliekų ar dumblo supylimas į duobes, baseinus ar lagūnas ir t. t.)

D5 Šalinimas specialiai įrengtuose sąvartynuose (pvz., dėjimas į atskiras sekcijas, kurios uždengiamos ir izoliuojamos viena nuo kitos, nuo aplinkos ir t. t.)

D6 Išmetimas į vandens telkinį, išskyrus jūras (vandenynus)

D7 Išmetimas į jūras (vandenynus), įskaitant įterpimą į jūros dugną

D8 Šiame sąraše smulkiau neapibūdintas biologinis apdorojimas, kurio metu gaunami galutiniai junginiai ar mišiniai šalinami bet kuriuo D1–D12 nurodytu būdu

D9 Šiame sąraše smulkiau neapibūdintas fizikinis-cheminis apdorojimas, kurio metu gaunami galutiniai junginiai ar mišiniai šalinami bet kuriuo D1–D12 nurodytu būdu (pvz., garinimas, džiovinimas, kalcinavimas ir t. t.)

D10 Deginimas sausumoje

D11 Deginimas jūroje

D12 Nuolatinis saugojimas (pvz., konteinerių laikymas šachtose ir t. t.)

D13 Maišymas prieš naudojant bet kurį D1–D12 nurodytą būdą

D14 Perpakavimas prieš naudojant bet kurį D1–D13 nurodytą būdą

D15 D1–D14 nurodytais būdais šalinti skirtų atliekų saugojimas (išskyrus laikinąjį saugojimą susidarymo vietoje iki jų surinkimo)

Priedas IIB *1998 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas Nr.VIII-787*

2 priedas. ATLIEKŲ NAUDOJIMO BŪDAI

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintos Atliekų tvarkymo taisyklės

5 priedo B dalis ATLIEKŲ NAUDOJIMO BŪDAI

R1 Naudojimas kurui arba kitais būdais energijai gauti

R2 Tirpiklių atnaujinimas (regeneracija)

R3 Organinių medžiagų, nenaudojamų kaip tirpikliai, perdirbimas (atnaujinimas) (įskaitant kompostavimą ir kitus biologinio pakeitimo procesus)

R4 Metalų ir metalų junginių perdirbimas (atnaujinimas)

R5 Kitų neorganinių medžiagų perdirbimas (atnaujinimas)

R6 Rūgščių arba bazių regeneracija

R7 Taršai mažinti naudojamų komponentų naudojimas

R8 Katalizatorių komponentų naudojimas

R9 Pakartotinis naftos rafinavimas arba kitoks pakartotinis naftos produktų naudojimas

R10 Apdorojimas žemėje, naudingas žemės ūkiui ar gerinantis aplinkos būklę

R11 Atliekų, gautų R1–R10 naudojimo būdais, naudojimas

R12 Pasikeitimas atliekomis, siekiant taikyti joms bet kurį iš R1–R11 naudojimo būdų

R13 Atliekų, skirtų naudoti, R1–R12 nurodytais būdais, saugojimas (išskyrus laikinąjį saugojimą susidarymo vietoje iki jų surinkimo)

Atlikdama bendrosios atliekų direktyvos perkėlimo į Lietuvos aplinkos teisę analizę autorė rėmėsi konsoliduotu direktyvos tekstu [27].

Iš bendrosios atliekų direktyvos perkėlimo analizės darytina išvada, jog Lietuva gali būti priskirta toms ES valstybėms narėms, kurios direktyvas perkelia į ne vieną, o į kelis nacionalinės teisės aktus. Tai galėtų būti vertinama, viena vertus, kaip privalumas, kita vertus, kaip didelis trūkumas. Privalumu tokio perkėlimo modelio pasirinkimas gali būti laikomas dėl tos priežasties, jog itin svarbias gaires nustatančios direktyvos nuostatos yra perkeliamos į vieną pagrindinį direktyvos dvasią labiausiai atitinkantį įstatymą, kuris savo ruožtu yra lydimas įvairių dar labiau konkretinančių poįstatyminių teisės aktų. Kita vertus, didžiuliu trūkumu gali būti laikoma tai, jog plačios įstatyminės bazės (neturėtų būti pamirštama tai, jog direktyvų kasmet į Lietuvos aplinkos teisę perkeliama ne viena ir ne dvi, todėl įstatymų ir poįstatyminių aktų skaičius turėtų būti atitinkamai padauginamas) turėjimas įneša nemažai sumaišties institucijoms, kurios yra tiesiogiai atsakingos už šių teisės aktų nuostatų įgyvendinimą. ES lygmeniu dar vienu trūkumu perkeliant direktyvų nuostatas į poįstatyminius aktus yra laikoma tai, jog poįstatyminių aktų juridinė galia yra žemesnė nei įstatymų. Atsižvelgiant į tai gali automatiškai susidaryti klaidinga išvada, jog direktyva yra perkelta ir įgyvendinama ydingai, t.y. neteikiant jos teisingam įgyvendinimui pernelyg didelės reikšmės nacionaliniu lygmeniu. Šis ES valdymo institucijų nuogaštavimas yra pagrįstas jei pritaršime tai nuomonei, jog tik įstatymais perkeliamos direktyvų nuostatos, sudarančios sąlyginai nedidelę dalį visų nuostatų, praeina išsamiausių teisėkūros filtra.

Rengdama magistro baigiamąjį darbą autorė atliko dviejų direktyvų perkėlimo į Lietuvos aplinkos teisę testą – vienos iš direktyvų (bendrosios atliekų direktyvos 75/442/EB) perkėlimo į Lietuvos aplinkos teisę analizę yra pateikta šiame magistro baigiamajame darbe. Antrosios direktyvos – pavojingų atliekų direktyvos 91/689/EEB [35] perkėlimo į Lietuvos aplinkos teisę analizė taip pat parodė, jog Lietuvos įstatymų leidėjas direktyvas perkelia didžiąja dalimi į specializuotus poįstatyminius aktus. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog analogiško pobūdžio direktyvų perkėlimo į nacionalines teisės sistemas analizes periodiškai užsako Europos Komisija. Skirtumas tik toks, jog Europos Komisija užsako direktyvų perkėlimo į nacionalines teisės sistemas lenteles ne siekdama įvertinti ES teisės poveikį valstybių narių aplinkos teisei, o turėdama tikslą įsitikinti, ar valstybės narės per joms suteiktą pereinamąjį laikotarpį direktyvas perkėlė ir įgyvendina teisingai ir pilna apimtimi. Tuo atveju, kai Komisija nustato, jog ES valstybė narė nustato direktyvos perkėlimo ir įgyvendinimo pažeidimus, tokio pobūdžio diskusijos perkeliamos į ETT.

Direktyvų perkėlimo į Lietuvos nacionalinę teisės sistemą analizė ir direktyvos nuostatų perkėlimo lentelių sudarymas yra daug laiko užimantis procesas, nes, kaip jau minėta, neretai direktyvų nuostatų tenka ieškoti ne tik LR įstatymuose, bet ir LR Vyriausybės nutarimuose, LR Aplinkos ministro įsakymuose, LR Aplinkos ministerijos arba kitų kompetentingų institucijų

patvirtintose taisyklėse, tvarkos aprašuose ir kt. Pasitaiko ir tokių atvejų, jog nepavyksta rasti absoliučiai visų konkrečios direktyvos atitikmenų Lietuvos teisėje. Tokiu atveju galima arba tikėtis, jog didžiuliame teisės aktų skaičiuje tiesiog nepavyko atsekti, kokiame akte yra perkeltos vienos ar kitos konkrečios direktyvos nuostatos. Be abejojimo lieka ir galimybė, jog įstatymų leidėjas direktyvos nuostatas perkėlė ne pilna apimtimi (pažymėtina, jog kuomet ES palieka kai kurių direktyvos nuostatų perkėlimą pačių ES valstybių narių diskrecijoje – už tokių nuostatų neperkėlimą jokia ES valstybė narė negali būti baudžiama) arba tiesiog neteisingai.

Bendrosios atliekų direktyvos 75/442/EB perkėlimo į Lietuvos aplinkos teisę analizę autorė pasirinko neatsitiktinai – visų pirma tai yra labai seniai priimta direktyva, daug kartų keista, pildyta ir derinta vadovaujantis nūdienos aktualijomis ir kasmet besikeičiančia situacija. Antra, direktyva dėl atliekų 75/442/EB yra bendriausio pobūdžio direktyva, reglamentuojanti kertinius atliekų tvarkymo principus, todėl šios direktyvos analizė leidžia didžiąja dalimi palengvinti ir visų kitų atliekų tvarkymą reglamentuojančių direktyvų bendrųjų reikalavimų suvokimą. Trečia, bendroji atliekų direktyva 75/442/EB yra didele apimtimi įtakota ES susiformavusių aplinkos teisės principų, dėl tos priežasties būtent šios direktyvos analizė padeda geriau išsiaiškinti į tikrojo ES teisės poveikio nacionalinėms teisės sistemoms apraiškas.

Bendrosios atliekų direktyvos 75/442/EB perkėlimo į Lietuvos aplinkos teisę lentelę, pateiktą šiame magistro baigiamajame darbe, derėtų aptarti dviem aspektais – i) įvertinti ES teisės daromą įtaką Lietuvos aplinkos teisei ir nustatyti daromo poveikio mastą; ii) įvertinti direktyvos perkėlimo į Lietuvos aplinkos teisę kokybę ir pateikti kokybiškesnio perkėlimo alternatyvas.

Vertinant bendrąją atliekų direktyvą 75/442/EB pirmuoju aspektu galima padaryti tokias išvadas:

- i) ES teisės daroma įtaka Lietuvos aplinkos teisei yra itin plataus masto, nes ypatingai poįstatyminiai mūsų šalies teisės aktai, reglamentuojantys atliekų tvarkymą, didžiąja dalimi atkartoja ES bendrosios atliekų direktyvos nuostatas, nenumatydami jokių alternatyvių atliekų tvarkymo priemonių;
- ii) visi bendrojoje atliekų direktyvoje 75/442/EB išvardijami ES aplinkos teisės principai savo ruožtu padarė didžiulę įtaką Lietuvos aplinkos teisei, nes tokie principai kaip „teršėjas moka“, artimumo, subsidiarumo, proporcingumo, prevencijos ir kt. yra atkartojami visoje Lietuvos aplinkos politikoje ir jau seniai yra įtraukiami į periodiškai atnaujinamas ir papildomas nacionalines aplinkos apsaugos strategijas;

- iii) esant tokio didelio masto ES teisės įtakai Lietuvos aplinkos teisei yra neišvengiamai susiduriama su Lietuvos atliekų tvarkymo politikos savarankiškumo nebuvimu, nes nuolatinis poreikis perkelti papildytas ir pakeistas bendrosios atliekų direktyvos nuostatas sąlygoja mechaninį direktyvos nuostatų perkėlimą bei slopina alternatyvių atliekų tvarkymo priemonių įdiegimą. Be abejo alternatyvių atliekų tvarkymo priemonių įdiegimas yra susijęs su tokiais papildomais faktoriais kaip technologinės galimybės ir finansinis savarankiškumas, tačiau nuolatinis atliekų tvarkymo politikos administravimas „budėjimo režimu“ (baiminantis laiku ir tinkamai perkelti ES teisę į LR aplinkos teisę) neabejotinai turi neigiamą grįžtamąjį ryšį.

Vertinant bendrąją atliekų direktyvą 75/442/EB antruoju aspektu galima padaryti tokias išvadas:

- i) Lietuvos įstatymų leidėjas perkėlė direktyvą dėl atliekų 75/442/EB pilna apimtimi (išimtis – direktyvos nuostatos, kurios yra alternatyvios ir kurių perkėlimas yra paliekamas išimtinai Lietuvos įstatymų leidėjo diskrecijoje) ir kokybiškai, nes visos perkeltos nuostatos nustato imperatyvius reikalavimus atliekų gamintojams, tvarkytojams ir turėtojams LR Atliekų tvarkymo įstatyme [28], kuri atitinkamai sukonkretina ir detalizuoja įvairūs poįstatyminiai teisės aktai – atliekų tvarkymo taisyklės [29], taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės [33] ir kt.;
- ii) neretai į įvairių direktyvų nuostatas įtraukiamas reikalavimas ES valstybėms narėms įgyvendinant direktyvų nuostatas bendradarbiauti su Europos Komisija ir kitomis ES valstybėmis narėmis. Toks reikalavimas yra išreikštas ir bendrosios atliekų direktyvos 75/442/EB 7.2 straipsnyje [27]. Ganėtinai dideliu Lietuvos atliekų tvarkymo politikos trūkumu galėtų būti įvardijama tai, jog jokie LR įstatymai ir poįstatyminiai teisės aktai nenumato galimo bendradarbiavimo su Europos Komisija ir kitomis ES valstybėmis narėmis gairių ir būdų. Tai yra, viena vertus, jau minėto direktyvos 7.2 straipsnio netinkamas įgyvendinimas, kita vertus, tai yra didelis trūkumas Lietuvos įstatymų leidėjo veikloje, nes nesukūrus oficialaus pagrindo tokio pobūdžio bendradarbiavimui – Lietuva, lyginant su kitomis šį reikalavimą vykdančiomis ES valstybėmis narėmis, turi nepalyginamai prastesnes sąlygas tobulinti savo atliekų tvarkymo politiką, nes paprasčiausiai ne

visuomet gali įsigilinti į kitų ES valstybių narių atliekų tvarkymo pažangą. Autorės nuomone šis trūkumą privaloma nedelsiant ištaisyti pačios Lietuvos labui;

- iii) bendrosios atliekų direktyvos 75/442/EB 12 straipsnis [27] numato reikalavimą ES valstybėms narėms periodiškai teikti ataskaitas Europos Komisijai. Nors ataskaitų teikimas Europos Komisijai yra tiesioginė LR Aplinkos ministerijos atsakomybė, Lietuvoje yra susiklosčiusi tokia praktinė situacija, jog siekiant objektyvesnio informavimo lygmens, LR Aplinkos ministerijai savo ruožtu ataskaitas iš savo kompetencijos sričių teikia daug kitų institucijų – LR Sveikatos apsaugos ministerija, LR Ūkio ministerija, LR Vidaus reikalų ministerijos viešojo saugumo departamentas, LR valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba arba jų įgaliotos kitos institucijos. Tai yra itin teisinga ir skatintina praktika, nes atsižvelgiant į tai, jog LR Aplinkos ministerija įvairius uždavinius atliekų tvarkymo srityje deleguoja kitoms institucijoms, šios institucijos taip pat turėtų talkinti LR Aplinkos ministerijai ataskaitų teikimo Europos Komisijai procese.

Atliekant direktyvos dėl atliekų 75/442/EB teisinį vertinimą, padaryta išvada, jog ši direktyva yra perkelta į Lietuvos aplinkos teisę be didesnių nukrypimų nuo tikrosios direktyvos dvasios, o įstatymų leidėjo pasirinkimas sutelkti didžiąją dalį direktyvos nuostatų poįstatyminiuose teisės aktuose yra įprasta panašaus pobūdžio direktyvų perkėlimui pasirinkta taktika, todėl tokį perkėlimo modelio pasirinkimą derėtų vertinti ne tiek teisinės technikos požiūriu, kiek pakankamo visuomenės informavimo užtikrinimo požiūriu.

2. VISUOMENĖS INFORMAVIMAS – TINKAMO ES APLINKOS TEISĖS ĮGYVENDINIMO UŽTIKRINIMO SĄLYGA

2.1. Visuomenės informavimas apie aplinkos politiką – teisiniai pagrindai

Konstatuoti, jog ES teisė daro didelę įtaką Lietuvos aplinkos teisei nepakanka. Ne mažiau svarbu yra išanalizuoti visuomenės informavimo atskirose aplinkos politikos srityse lygį, nes tik pakankamai informuota visuomenė gali padėti užtikrinti tinkamą ES aplinkos teisės įgyvendinimą.

ES egzistuoja du visuomenės informavimo apie aplinkos politiką lygmenys – i) nacionalinis lygmuo ir ii) europinis lygmuo:

- i) 1990 m. ES buvo priimta direktyva, reglamentuojanti „laisvą prieigą“ prie informacijos apie aplinką [36]. 2003 m. ši direktyva buvo pakeista kita direktyva, suteikusia “viešą

prieigą“ prie informacijos apie aplinką [37]. Informacijos apie aplinką sąvoka yra labai plati – informacija apie aplinką laikomi ir duomenys apie visuomenės sveikatą ir apsaugą, maisto užkrėtimą, radioaktyvias atliekas ir pan. Direktyva dėl viešos prieigos prie informacijos apie aplinką numato atvejus, kuomet informacija apie aplinką negali būti suteikiama. Neteiktina informacija laikomi šie duomenys – informacija, susijusi su tarptautiniais santykiais, viešuoju saugumu ar krašto apsauga. Neteiktinos informacijos sąrašė yra ir ganėtinai neaiškių apibūdinimų – pavyzdžiui, neteikiama informacija apie nebaigtus dokumentus, vidinę korespondenciją ir teisingumo įgyvendinimo eigą [37]. Visais atvejais atsisakymas suteikti informaciją apie aplinką privalo būti argumentuotas. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog informacija apie aplinką gali būti teikiama ne tik kompetentingoms ES valstybių narių institucijoms, bet ir ES piliečiams bei įvairioms asociacijoms. Ši vieša prieiga buvo suteikta įsigaliojus direktyvai 90/313, nes būtent šia direktyva teisė į informaciją apie aplinką buvo legitimizuota kaip žmogaus teisė [5, p. 138].

- ii) Direktyvos 90/313 ir 2003/4 yra adresuotos ES valstybėms narėms ir ES valdymo institucijoms nėra taikomos. 1998 m. Danijoje buvo pasirašyta Jungtinių Tautų Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (ši konvencija pagal pasirašymo vietą dažnai dar vadinama Aarhus Konvencija). Konvencija buvo pasirašyta visų ES valstybių narių ir pačios ES. Būtent ši Konvencija suteikia teisę visiems ES piliečiams ir aplinkos institucijoms gauti visą su aplinka susijusią informaciją, kuri yra ES valdymo institucijų žinioje. Konvencijos pasirašymas yra sveikintinas dalykas, nes kuo išsamesnės informacijos turėjimas reiškia ir administracinių gebėjimų tobulinimą bei bendro žinojimo lygio kėlimą, tačiau svarbu nepamiršti, jog dalijimasis informacija reiškia ir dalijimąsi valdžia, todėl netgi ir ES lygmeniu „atviros visuomenės“ tradicijos formuoosis dar ne vienerius metus.

2.2. Tinkamas visuomenės informavimas – tinkamo ES teisės įgyvendinimo pagrindas

Nuo pat įstojimo į ES momento Lietuvai pradėti taikyti įvairūs europiniai aplinkos apsaugos standartai ir reikalavimai. Šių standartų laikymosi kokybė tiesiogiai priklauso nuo informuotumo lygmens. Siekdama atskleisti visuomenės informavimo atskirose aplinkos srityse lygį, autorė

panaudojo anketinį tyrimo metodą ir išsiaiškino visuomenės dalies (Kupiškio miesto gyventojų) informuotumą komunalinių atliekų rūšiavimo srityje.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog kasmet Lietuvoje susidarančių komunalinių atliekų kiekis yra ne mažiau kaip 1 mln. tonų per metus (palyginimui – JAV didmiestyje Niujorke per metus susidaro apie 3 mln. tonų komunalinių atliekų). Siekdama įgyvendinti ES direktyvų reikalavimus komunalinių atliekų tvarkymo srityje Lietuva skiria daug finansinių ir žmogiškųjų išteklių, tačiau šiuo atveju problemas derėtų pradėti spręsti iš apačios – įsigilinant į pagrindinio atliekų gamintojo – piliečio informuotumą komunalinių atliekų rūšiavimo klausimu.

Magistro baigiamajame darbe autorė pateikia keletą svarbesnių rodiklių ir išvadų, padedančių įrodyti, jog gyventojų informuotumas apie komunalinių atliekų rūšiavimą yra nepakankamas ir tuo pagrindu ES aplinkos teisė komunalinių atliekų rūšiavimo srityje negali būti įgyvendinama pakankamai gerai dėl objektyvių priežasčių.

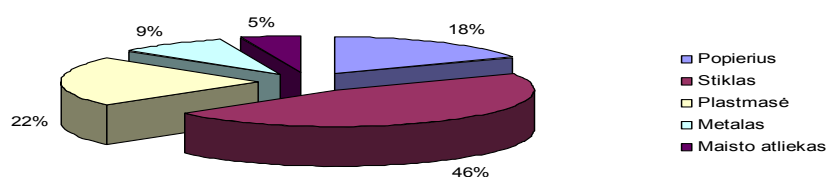
Atliekant anketinę apklausą (apklausos anketa pridedama kaip priedas prie šio magistro baigiamojo darbo) respondentų, kurie nerūšiuoja ar tik iš dalies rūšiuoja komunalines atliekas, buvo prašoma nurodyti veiksnius, kurie juos paskatintų atskirti antrines žaliavas iš komunalinių atliekų srauto. Didžioji dauguma gyventojų akcentavo, jog tokie faktoriai, kaip, pavyzdžiui, sumažintas mokestis už rūšiuotų komunalinių atliekų išvežimą, konteinerių pastatymas arčiau gyvenamosios vietos ir platesnės informacijos suteikimas juos paskatintų skirti antrines žaliavas iš komunalinių atliekų srauto (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Veiksniai, kurie paskatintų gyventojus rūšiuoti komunalines atliekas

Didesni mokesčiai už nerūšiuotų atliekų išvežimą	6,3 %
Sumažintas mokestis už rūšiuotų komunalinių atliekų išvežimą	24,7 %
Konteineriai antrinėms žaliavoms rinkti statomi arčiau gyvenamosios vietos	29,7 %
Konteinerių išvaizda	12 %
Platesnės informacijos suteikimas	44,9 %
Įrodytas neigiamas poveikis sveikatai	5,7 %

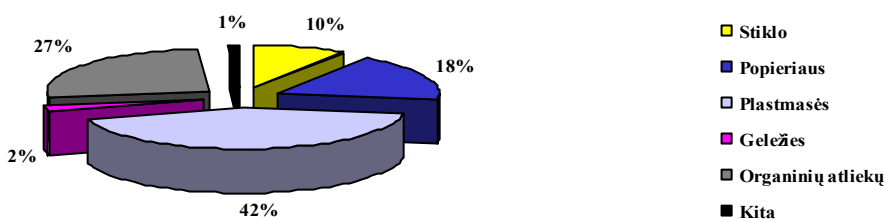
Įdomu tai, jog gyventojai didžiausią dėmesį teikia stiklo ir plastmasės atskyrimui nuo bendro atliekų srauto (tai sudaro atitinkamai 46,3 proc. ir 22,2 proc. gyventojų), tuo tarpu popierių nuo bendro atliekų srauto skiria 17,7 proc. apklaustųjų ir tik 8,9 proc. skiria metalą. Apklaustųjų tarpe buvo ir 4,9 proc. gyventojų, kurie nuo bendro komunalinių atliekų srauto skiria maisto atliekas (žr. 1 pav.).

Tyrimo metu autorė taip pat išsiaiškino, jog Kupiškio miesto gyventojai nėra pakankamai informuoti apie vietinės valdžios institucijų vykdomą veiklą bei ES politiką atliekų tvarkymo srityje. Daugiau nei pusė apklaustųjų (58,9 proc.) teigė nieko nežiną, o 41,1 proc. nurodė žinantys apie savivaldybės vykdomą veiklą ir ES politiką atliekų tvarkymo srityje. 2006 m. anketinio tyrimo rezultatai yra pakankamai džiuginantys lyginant su 2001 m. situacija – 2001 m. atlikto tyrimo duomenimis net 96 proc. Kauno ir 89 proc. Šiaulių miesto gyventojų teigė nieko nežiną apie valstybės valdžios institucijų vykdomą veiklą bei ES politiką atliekų tvarkymo srityje [38].

1 pav. Gyventojų nuo komunalinio srauto daugiausia atskiriamos atliekos

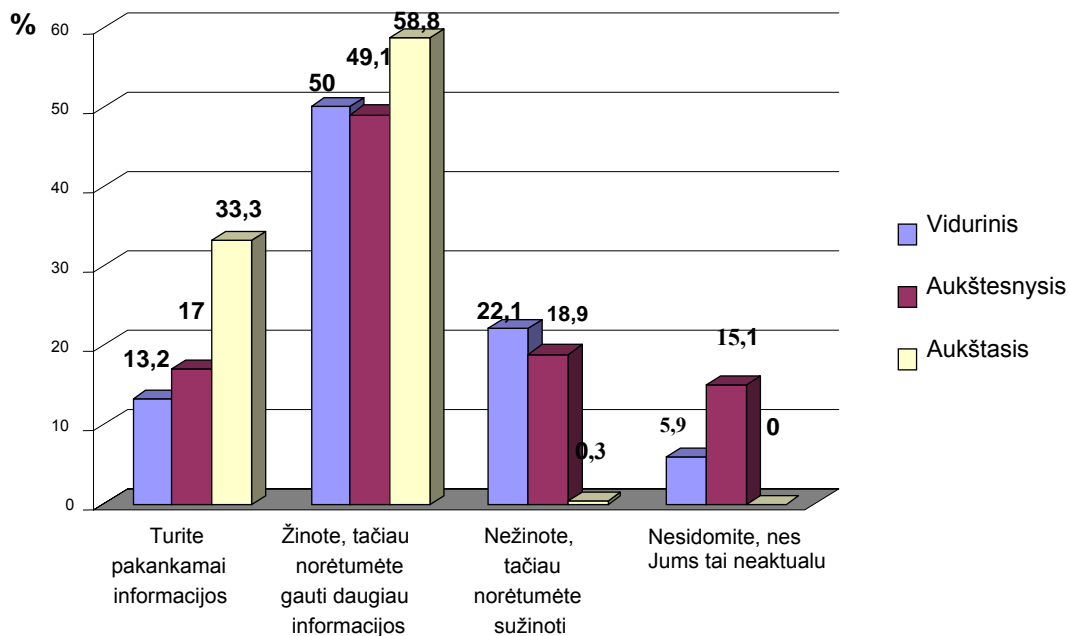
Anketinio tyrimo rezultatai taip pat parodė, jog 42 proc. apklaustųjų namuose daugiausia sukaupia plastmasės, 27 proc. – organinių atliekų, 18 proc. – popieriaus, 10 proc. – stiklo, kiti – maisto likučių (žr. 2 pav.).

2 pav. Daugiausia susikaupiančios komunalinės atliekos

Siekiant įvertinti gyventojų informuotumą komunalinių atliekų rūšiavimo srityje dėmesys buvo atkreiptas ne tik į visuomenės informavimo priemones apie ES politiką atliekų tvarkymo srityje bei vietos valdžios institucijų naudojamą priemones, bet ir į tokius svarbius faktorius kaip gyventojų išsilavinimas, gyvenamojo būsto tipas ir amžius bei rezultatų priklausomumas nuo šių faktorių. Atsakydami į klausimą apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus tik 19,1 proc. respondentų teigė turintis pakankamai informacijos, didžioji dauguma (73,3 proc.) teigė, jog norėtų gauti daugiau informacijos, o 7,6 proc. respondentų nurodė, kad tai jiems neaktualu.

Vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą turinčių gyventojų tarpe dauguma gyventojų buvo žinančių, tačiau norinčių gauti daugiau informacijos (tai atitinkamai sudaro 58,8 proc. ir 58,3 proc.). Lyginant su kitoki išsilavinimą turinčiais gyventojais, nieko nežino, tačiau ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus labiausiai norėtų sužinoti vidurinį išsilavinimą turintys gyventojai. Mažiausiai besidomintys ES komunalinių atliekų rūšiavimo principais yra aukštesnįjį išsilavinimą turintys gyventojai (žr. 3 pav.).

3 pav. Gyventojų žinios apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus priklausomai nuo jų išsilavinimo

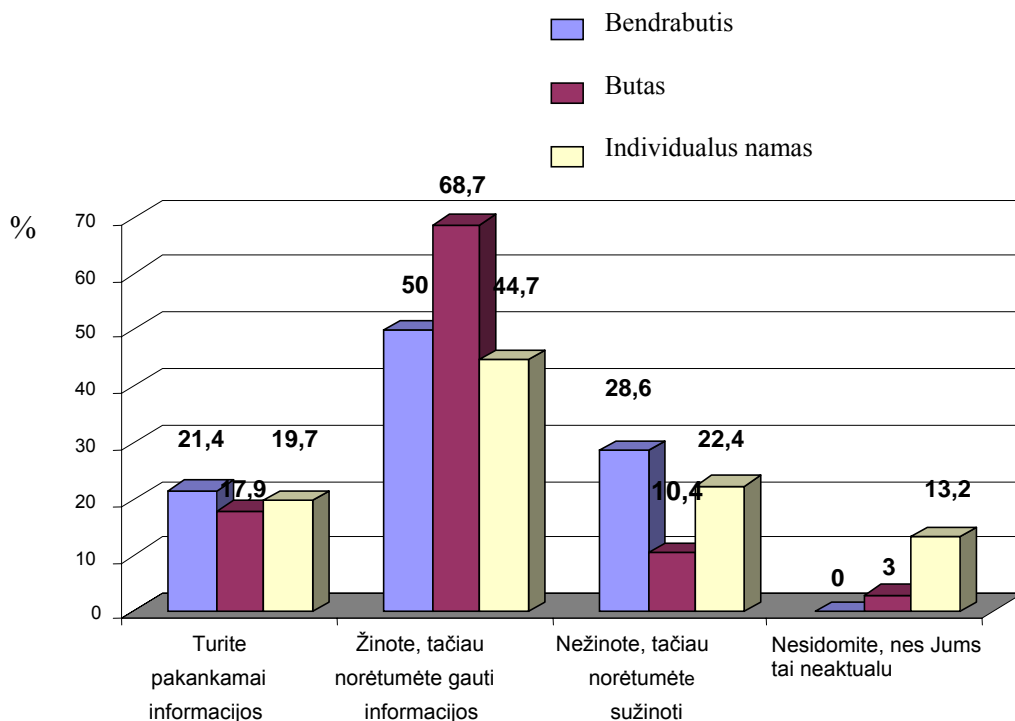
Skyrėsi ir respondentų informuotumas apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus priklausomai nuo jų gyvenamojo būsto tipo. Butuose gyvenantys respondentai ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus žino geriausiai, tačiau norėtų gauti dar daugiau papildomos informacijos

(68,7 proc.). Dauguma bendrabučių gyventojų nežino, tačiau norėtų gauti informacijos apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus. Labiausiai nesidomintys ir laikantys komunalinių atliekų rūšiavimą neaktuali yra individualių namų gyventojai (žr. 4 pav.).

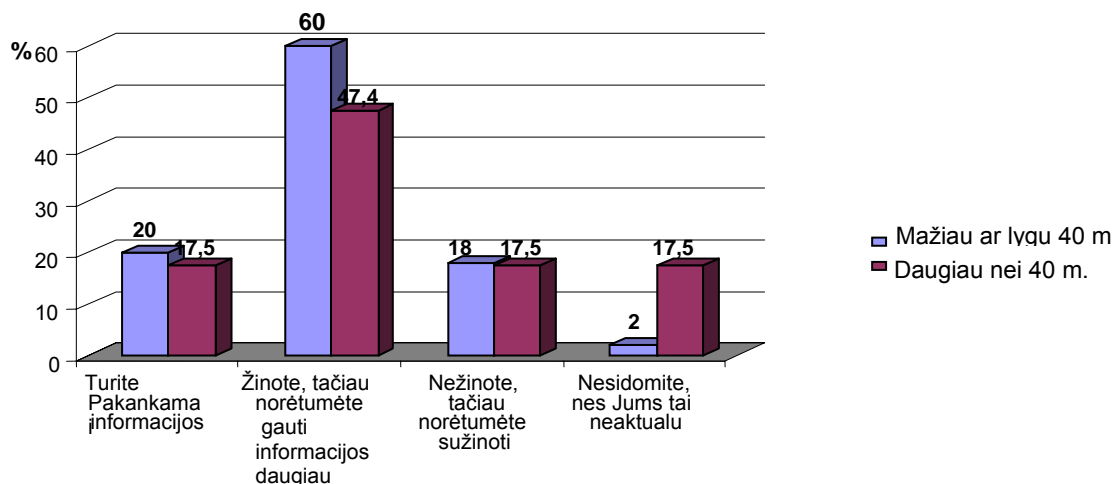
Lyginant Kupiškio miesto gyventojų informuotumą apie vietos valdžios institucijų vykdomą veiklą bei ES politiką atliekų tvarkymo srityje su, pavyzdžiui, Kauno bei Šiaulių miesto gyventojų informuotumo rodikliais darytina išvada, jog Kupiškio miesto gyventojai yra nepalyginamai geriau informuoti apie vietos valdžios institucijų vykdomą veiklą bei ES politiką atliekų tvarkymo srityje. Tai iš dalies susiję ir su tuo, jog Kupiškio miesto laikraščiuose yra nuolat spausdinama savivaldybės informacija, įskaitant ir įvairią informaciją atliekų tvarkymo srityje bei ES diegiamas naujoves.

Respondentų taip pat buvo paprašyta nurodyti pagrindinius šaltinius, iš kurių jie gauna daugiausia informacijos apie aplinkos problemas. Vyraujantis informacijos šaltinis apie aplinkos problemas yra masinės informavimo priemonės – televizija (86,7 proc.), spauda (60,8 proc.), radijas (48,7 proc.) bei tikslingos paieškos reikalaujančios priemonės – internetas (26,6 proc.), renginiai (8,9 proc.) ir paštas (3,2 proc.).

4 pav. Gyventojų žinios apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus priklausomai nuo gyvenamojo būsto tipo

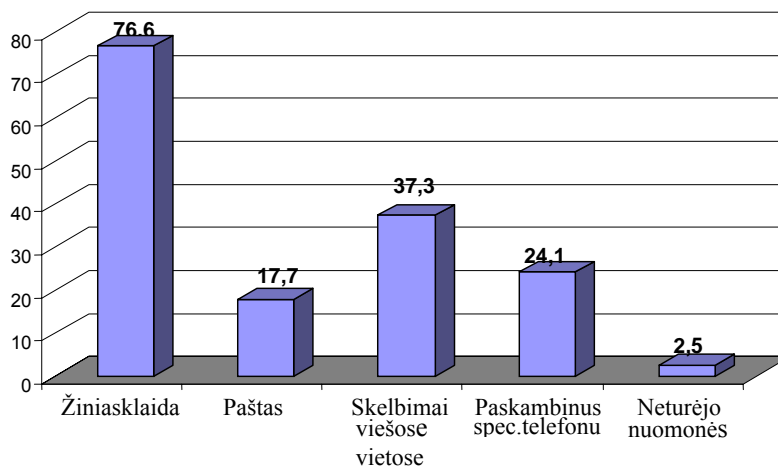
Nepakanka užtikrinti komunalinių atliekų rūšiavimo tobulinimo visos Lietuvos mastu vadovaujantis naujausiais europiniais standartais ir ES reikalavimais. Ne mažiau svarbu yra informuoti gyventojus apie komunalinių atliekų rūšiavimo prasmę ir reikšmę, komunalinių atliekų perdirbimą bei antrinių žaliavų panaudojimą, nes, vadovaujantis atlikto anketinio tyrimo duomenimis, tik 54,2 proc. gyventojų žino, kur yra panaudojamos antrinės žaliavos (popierius, stiklas ir plastmasė), atskirtos nuo bendro komunalinių atliekų srauto, o 45,8 proc. – nežinojo.

5 pav. Gyventojų žinios apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus priklausomai nuo amžiaus

Tyrimas parodė, jog gyventojai, jaunesni nei 40 metų ir 40 metų žinojo daugiausia, tačiau norėjo gauti dar daugiau informacijos. Vyresni nei 40 metų daugeliu atvejų nurodė, jog komunalinių atliekų rūšiavimu jie apskritai nesidomi (žr. 5 pav.).

Gyventojai informaciją apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus daugiausia gauna per televiziją - 79,1 proc., spaudą - 37,3 proc. ir radiją - 32,9 proc. Tuo tarpu 20,9 proc. gyventojų informacijos ieško internete, 5,1 proc. – dalyvaudami renginiuose, 2,5 proc. – pašte. Dauguma gyventojų pageidautų, jog informacija apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus būtų teikiama per žiniasklaidą, skelbimus viešose vietose bei paskambinus specialiu telefonu (žr. 6 pav.).

6 pav. Šaltiniai, kuriais gyventojai pageidautų gauti informaciją apie komunalinių atliekų rūšiavimą

Akcentuojant anketinio tyrimo rezultatus svarbu pabrėžti, jog apklausos duomenys patvirtino, kad viena iš svarbiausių komunalinių atliekų nerūšiavimo priežasčių Kupiškio mieste yra informacijos stoka. Nepaisant to, jog Lietuvoje decentralizacijos principu nemažai funkcijų yra deleguojama apskritims, būtent pagrindinės valstybės valdžios institucijos privalo imtis visų įmanomų priemonių pakankamo gyventojų informuotumo lygmens užtikrinimui. Tik užtikrinus pakankamą gyventojų informuotumą atskirose aplinkos politikos srityse bus sudarytos visos sąlygos teisingam ir tinkamam ES aplinkos teisės reikalavimų įgyvendinimui bei bus maksimaliai išvengta galimų sankcijų už ES teisės nesilaikymą.

3. ES APLINKOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS NACIONALINIŲ LYGMENIU – ES TEISĖS DAROMO POVEIKIO ĮRODYMAS

3.1. ES aplinkos politikos įgyvendinimo bendra apžvalga

Vadovaujantis EB steigimo sutarties 175 str. 4 d., aplinkos politiką įgyvendina ES valstybės narės [13]. Kaip jau minėta, direktyvos ir sprendimai yra adresuoti tiesiogiai ES valstybėms narėms, o reglamentai yra tiesioginio taikymo teisės aktas ir nereikalauja perkėlimo į nacionalines teisės sistemas. Derėtų akcentuoti ir tai, jog direktyva yra privaloma kiekvienai ES valstybei narei, kuriai ji skirta, rezultato, kurį reikia pasiekti, atžvilgiu, o nacionalinės valdžios institucijos pasirenka tik jos įgyvendinimo formą ir būdus [13]. Praktiškai visose direktyvose yra nuostatų, kurias perkelti į savo nacionalines teisės sistemas ES valstybėms narėms yra privaloma. Direktyvos nuostatų perkėlimas

laikomas tinkamu tik tuomet, kai direktyvos nuostatų esmė yra atkartojama nacionaliniuose imperatyvios galios teisės aktuose su tikslu užtikrinti direktyvos įgyvendinimą pilna apimtimi teisėje, o ne praktikoje [39]. ETT yra ne vienu atveju atmetęs ir traktavęs netinkamomis ES valstybių narių pastangas perkelti direktyvų įvairiose aplinkos srityse nuostatas į nacionalinę teisę sukuriant, pavyzdžiui, ilgalaikius planus, administracinius cirkuliarus ar panašaus pobūdžio teisinius instrumentus [40; 41; 42]. Tokio pobūdžio teisiniai instrumentai nė vienu atveju nelaikomi tinkamais, nes kelia pagrįstų abejonių dėl jų juridinės galios.

Griežtas ES vykdomos aplinkos politikos pobūdis daugeliu atveju gali būti paaiškinamas:

- i) visų pirma ES, vykdydama aplinkos politiką, visais atvejais siekia vienodų aplinkosauginių standartų diegimo ir taikymo visose aplinkos politikos srityse visų ES valstybių narių atžvilgiu;
- ii) antra, ES vykdoma aplinkos politika privalo visais atvejais būti suderinta su tarptautine aplinkos politika ir tarptautiniais aplinkosauginiais standartais [43, p. 323];
- iii) ES suteikiami įgaliojimai valstybėms narėms laisvai rinktis direktyvų perkėlimo formą ir būdus yra susiję su reikšmingu ETT vaidmeniu aiškinant ir vienodinant ES teisę, taip pat su trimis esminiais ES valstybėms narėms nustatomais elgesio standartais – aktyvaus dalyvavimo, skaidrumo ir grįžtamojo ryšio [43, p. 309];
- iv) ES aplinkos politika privalo būti minimaliai lanksti dėl tos priežasties, jog būtų užtikrinamas įstatyminės bazės harmonizavimas ES valstybėse narėse;
- v) pastaruoju metu sparčiai tobulėjo ES valdymo institucijų administraciniai gebėjimai aplinkos politikos valdyme bei pats ES strateginis požiūris į aplinkos problemas (pereita prie į orientacijos į ekosistemas [44, p. 87]) – tai paaiškina direktyvų ir kitų ES teisės aktų keitimo priežastis bei poreikį lanksčiai reaguoti į teisės aktų, reglamentuojančių įvairias aplinkos sritis, kaitą ES valstybių narių lygmeniu;

ES aplinkos politika yra vykdoma siekiant ES valdymo institucijų nustatytų formalių tikslų – aplinkos kokybės apsaugos ir gerinimo, asmens sveikatos apsaugos, tarptautinių priemonių taikymo regioninių ir pasaulinių aplinkos problemų sprendimui, gyvenimo kokybės gerinimo ir aplinkos efektyvumo didinimo. Šie pagrindiniai ES aplinkos politikos tikslai, kurie kartais dar įvardijami ES aplinkos politikos prioritetais, daugeliu atvejų paaiškina paties žodžio „aplinka“ reikšmę ir prasmę bei išplečia aplinkos principų sąvoką [45, p. 25].

ES aplinkos teisės įgyvendinimas yra viena iš esminių sąlygų aplinkos apsaugos užtikrinimui ir privalo būti esminiu visų ES valstybių narių interesu [46, p. 50]. ES aplinkos teisės įgyvendinimo efektyvumas yra nuolat kvestionuojamas, nes kiekvienais metais daugėja atvejų, kuomet ES

valstybės narės neįgyvendina direktyvų įvairiose aplinkos srityse. Europos Komisijoje jau tapo įprasta požiūrį į aplinkos politikos įgyvendinimą skirstyti dvejopai – išskiriamas oficialus požiūris ir neoficialus požiūris į ES aplinkos politikos įgyvendinimą. Oficialus požiūris yra aiškus ir detalai reglamentuotas ES teisės aktais – ES teisė privalo būti įgyvendinama ES valstybėse narėse jų pasirinktomis formomis ir būdais, priešingu atveju ginčai dėl ES teisės neįgyvendinimo perkeliama į ETT. Nepalyginamai įdomesnė yra ES vykdoma neoficiali politika dėl ES aplinkos teisės įgyvendinimo: prioritetingomis yra laikomos bylos dėl netinkamo ES teisės perkėlimo į nacionalines teisės sistemas (joms Komisija teikia didžiausią dėmesį), o likęs Komisijos dėmesys skiriamas byloms dėl netinkamo ES ir nacionalinės aplinkos teisės suderinimo ir netinkamo ES teisės taikymo [47, p. 282-283].

Trumpai apžvelgus ES aplinkos politikos tikslus ir griežtos ES aplinkos politikos įgyvendinimo priežastis, paminėtinas ir praktinis ES aplinkos teisės įgyvendinimo pavyzdys.

3.2. Ydingas ES aplinkos teisės įgyvendinimas – praktinio pavyzdžio analizė

Praktikoje pasitaiko, jog ne visos ES valstybės narės noriai įgyvendina ES aplinkos teisę, dėl to susilaukdamos piniginių sankcijų bei privalomo įpareigojimo įgyvendinti direktyvų nuostatas per nustatytą laikotarpį. Paradoksalu, tačiau išanalizavus pačią ES aplinkos teisės prigimtį bei įvairius praktinius pavyzdžius, darytina išvada, jog apskritai neturėtų būti keliamas klausimas dėl ES teisės daromos įtakos nacionalinėms teisės sistemoms. Klausimas turėtų būti keliamas tik dėl to, kaip kokybiškai, sparčiai ir tinkamai kiekviena ES valstybė narė įgyvendina ES aplinkos teisę.

Byla C-387/97 Komisija v. Graikiją [48] yra pirmoji, kurioje ETT taikė EB steigimo sutarties 228 straipsnio nuostatas: jei ETT nustato, kad atitinkama valstybė narė neįvykdė jo sprendimo, jis gali paskirti jai už tai sumokėti vienkartinį arba baudos mokestį [13]. Šiuo konkrečiu atveju derėtų paminėti faktines bylos aplinkybes – 1992 m. balandžio 7 d. ETT byloje C-45/91 Komisija v. Graikiją nusprendė, jog nesiimdama priemonių, kurios būtinos siekiant užtikrinti, kad Chania srityje atliekos ir toksinės bei pavojingos atliekos būtų tvarkomos nekeliant grėsmės žmonių sveikatai ir nedarant žalos aplinkai, taip pat nesiimdama priemonių sudaryti planų dėl atliekų ir toksinių bei pavojingų atliekų tvarkymo Chania regione, Graikijos Respublika neįgyvendino įsipareigojimų, kylančių iš direktyvų: i) dėl atliekų (1975 m. EB direktyvos 75/442 4 ir 6 str.); ii) dėl toksinių ir pavojingų atliekų (1978 m. EB direktyvos 78/319 5 ir 12 str.).

Komisija komentuojuose C-387/97 byloje apkaltino Graikiją ETT sprendimo nevykdymu bei netinkamu įsipareigojimų, kylančių iš minėtų direktyvų, vykdymu. Motyvuodama būtinybę nubausti

Graikiją, Komisija pabrėžė, jog praėjus keliems metams nuo ankstesnio ETT sprendimo įsigaliojimo, Graikija yra vis dar pradinėje ETT sprendimo vykdymo stadijoje – i) minėtos direktyvos nėra tinkamai įgyvendinamos, o atliekų tvarkymo planavimas, organizavimas ir atliekų tvarkymo procesas nėra tinkamai koordinuojami; ii) Graikija nevykdo savo įsipareigojimų ir nesiima reikiamų priemonių užtikrinant, kad atliekų tvarkymas nekeltų grėsmės žmonių sveikatai ir nedarytų žalos aplinkai.

Savo ruožtu atsakydama į Komisijos argumentus Graikijos Vyriausybė teigė, jog: i) buvo įdiegta popieriaus rūšiavimo ir perdirbimo sistema, o toksinės ir pavojingos atliekos iš pavojingų objektų paliekamos siaurame tarpeklyje, atliekami pažangūs atliekų tvarkymo tyrinėjimai; ii) Graikijos įgyvendinama moderni, teisėta ir efektyvi atliekų tvarkymo sistema yra visiškai patenkinama.

Graikijai nurodžius, jog atliekų tvarkymo sistemos delsimą sąlygojo tam tikrų regionų bendruomenės priešinimasis dėl mechaninio perdirbimo gamyklos įdiegimo ir sklypų parinkimo atliekų užkasimui, ETT pažymėjo, jog vidiniai neramumai nepateisina įsipareigojimų nevykdymo ir terminų praleidimo. ETT taip pat sutiko, kad praėjus keliems metams po pirmojo sprendimo įsiteisėjimo, Graikija yra vis dar pradinėje tiek abiejų direktyvų įgyvendinimo, tiek ir ankstesnio ETT sprendimo vykdymo stadijoje tuo akivaizdžiai vengdama vykdyti savo įsipareigojimus.

Atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, Graikijos vengimą laikyti direktyvų nuostatų ir vengimą vykdyti 1992 m. ETT sprendimą, ETT nusprendė paskirti 20,000 Eurų baudą už kiekvieną uždelstą dieną pradedant skaičiuoti nuo sprendimo C-387/97 byloje įsiteisėjimo dienos iki bus visiškai įvykdytas 1992 m. ETT sprendimas.

Pasirinktu praktiniu pavyzdžiu autorė siekė pabrėžti, jog ES teisės įtaka nacionalinėms teisės sistemoms yra nekvestionuojama. ES valstybės narės yra įpareigosos imtis maksimaliai tinkamų priemonių ES teisės įgyvendinimui ir taikymui pilna apimtimi, dėl tos priežasties yra privalu užtikrinti pakankamą visų ES valstybių narių informuotumo lygmenį ir ES valstybių narių kompetentingų valdžios institucijų administracinius gebėjimus perkeliant ir įgyvendinant ES aplinkos teisės reikalavimus.

4. ES APLINKOS TEISĖS ĮTAKA NACIONALINĖMS TEISĖS SISTEMOMS – LYGINAMOJI ANALIZĖ

4.1. ES teisės daroma įtaka Danijos aplinkos teisei

Jau daug metų Danija gali džiaugtis vienos iš geriausiai ES aplinkos teisę įgyvendinančių šalių reputacija. Danijoje dažniau nuogaustaujama ne dėl to, ar tinkamai yra įgyvendinama ir taikoma ES aplinkos teisė, o dėl to, ar ES aplinkos teisės standartai yra aukštesni už nacionalinius standartus [49, p. 301]. Pasirinkus formalų vertinimą, būtina pabrėžti, jog Danija yra viena iš ES valstybių narių, dėl kurios kyla bene mažiausiai ginčų ETT. Atsižvelgiant į tai darytina išvada, jog Danija ES aplinkos teisę įgyvendina tinkamai ir pilna apimtimi. Tačiau tai yra klaidingas vertinimas – danai susiduria su nemažai sunkumų taikdami ES aplinkos teisę dėl tos priežasties, jog visų pirma išsiskiria nacionalinės teisės ir ES teisės požiūriai į aplinkos teisės struktūrą ir tradicijas.

Nuo pat Danijos įstojimo į ES šios valstybės narės viduje netilo vieši debatai dėl to, kokių mastu ES aplinkos teisė neleidžia Danijai taikyti aukštesnio lygio aplinkos apsaugos standartų. Šių diskusijų užbaigimui lemiamos įtakos turėjo 1998 m. Danijos aplinkos apsaugos agentūros atliktas tyrimas, kurio rezultatai skelbė, jog vis tik ES aplinkos standartai daugeliu atveju yra aukštesni nei Danijos taikomi standartai, o tam tikrose srityse – ekvivalentiškai daniškiems standartams.

Nors galima išvelgti konkrečių Danijos ir ES aplinkos teisės nesuderinamumų įvairiose aplinkos srityse (labiausiai akcentuotinos sritys – netinkamas geriamojo vandens direktyvos taikymas, laukinių paukščių ir gyvūnijos direktyvos perkėlime padarytos klaidos [50, p. 272], poveikio aplinkai vertinimo direktyvos netinkamas įgyvendinimas [51, p. 339] ir kt.), įdomiausi yra teoriniai ES teisės ir Danijos aplinkos teisės prieštaravimai, lemiantys ES teisės daromą įtaką Danijos aplinkos teisei. Teoriniai prieštaravimai remiasi dviem pagrindiniais požiūriais: i) yra klaidinga vertinti aplinkos apsaugą tik vienos dimensijos skalėje; ii) vienos dimensijos skalėje negalima net sugretinti tokių visiškai skirtingų modelių kaip ES ir Danijos aplinkos teisė. „Aukšto/žemo lygmens aplinkos apsaugos“ ar „griežtesnės/nuolaidesnės aplinkos apsaugos“ kriterijų taikymas visais atvejais sąlygoja vienos dimensijos požiūrį į tokį kompleksinį reiškinį kaip aplinkos apsauga ir gerinimas. Minėtų kriterijų taikymas gali sukelti pagrįstų abejonių, viena vertus, dėl jų objektyvumo, kita vertus, ES aplinkos teisės taikymo ir įgyvendinimo procese griežtas požiūris į ES valstybių narių išipareigojimus privalo būti koreguojamas įvedant ir papildomų ES valstybių narių elgsenos kriterijų taikymą. Jau minėti „aukšto/žemo lygmens aplinkos apsaugos“ ar „griežtesnės/nuolaidesnės aplinkos apsaugos“ kriterijai privalo būti papildomi. Tikėtina, jog tai daugeliu atveju palengvintų ES valstybių narių vykdomą aplinkos politiką, nes būtų sudaromos prielaidos pažangių aplinkos standartų diegimui be baimės nesuderinti jų su ES aplinkos politikos standartais. Išplėtus ES aplinkos vertinimo kriterijų sąrašą būtų taip pat maksimaliai išvengiama „netiesioginės“ žalos aplinkai. Pavyzdys – Danijos energijos gamyba, kuri po atominių elektrinių veikimo uždraudimo didžiaja dalimi grindžiama naftos, dujų ir anglies gavyba. Ypatingai anglies

gavyba sąlygoja tokį šalutinį poveikį kaip nuolatinis sieros dioksido išmetimas į Švediją, o tai savo ruožtu sąlygoja Švedijos ežerų ir miškų niokojimą. Šis praktinis pavyzdys iliustruoja tai, jog „aplinkos“ sąvoka yra kompleksinė ir negali būti tik vieno požiūrio į ją ir į poveikio aplinkai vertinimo kriterijus, todėl ES valdymo institucijos neišvengiamai privalo į tai reaguoti ir įdiegti principinius pokyčius pačiame aplinkos teisės politikos administravime.

Visais atvejais ES teisė daro Danijos aplinkos teisei tokio paties masto poveikį kaip ir Lietuvos atveju. Nors Danija turi labai gerą ES aplinkos teisės įgyvendinimo reputaciją visos ES lygmeniu ir labai senas aplinkosaugines tradicijas, skirtingai nei Lietuva, Danija susiduria su įvairiais sunkumais perkeliant ES teisę į nacionalinę Danijos teisės sistemą. Tai didžiąja dalimi sąlygoja struktūrinio aplinkos teisės vykdymo mechanizmo atitikimo trūkumai [52, p. 153]. Su analogiškais problemomis ES aplinkos teisės įgyvendinime susiduria ir Suomija [53, p. 180], tad tai taip pat byloja apie nenuginčijamą ES teisės poveikį Suomijos aplinkos teisei ir šios ES valstybės narės pastangas harmonizuoti aplinkos teisę.

Susidūrę su visais atvejais privalomo ir griežto ES teisės perkėlimo, taikymo ir įgyvendinimo reikalavimais, danai buvo priversti keisti ilgametes tradicijas, praktiką ir bendrąjį aplinkos politikos administravimą ir dėl šių priežasčių ES teisės įtaką savo nacionalinei aplinkos teisei jie įvertino nepalyginamai įvairiapusiškiau nei Lietuva ir jau daug metų užima aktyvias pozicijas aplinkos politikos standartų tobulinime.

4.2. ES teisės daroma įtaka Velso aplinkos teisei

Aplinkos politikos įgyvendinimas Velse yra nuolat lydimas Jungtinės Karalystės (toliau tekste vadinama JK) kompetentingų aplinkos institucijų priežiūros ir koordinavimo. Nors Velsas yra viena iš istorinių geografinių šalių, kartu su Anglija, Škotija ir Šiaurės Airija sudarančių Jungtinę Karalystę, istoriškai susiklostė taip, jog visa viešoji politika Velse nevyksta be JK kompetentingų institucijų priežiūros. Nors Velsas turi atskirą aplinkos administravimo institucinį aparatą, praktiškai nė vienas šio aparato sprendimas sprendžiant aplinkos klausimus negali būti priimtas savarankiškai. Velso vykdoma aplinkos politika yra saistoma ES teisės ir tarptautinių įsipareigojimų, tačiau nė vienoje aplinkos srityje Velsas negali veikti savarankiškai ir tai kelia savotiškus nepatogumus [54, p. 25]. Kaip ir Danijos bei Lietuvos atveju, abejonių dėl ES teisės įtakos Velso aplinkos teisei nekyla, vėlgi iškyla klausimas tik dėl to, kaip kokybiškai yra perkeliama, taikoma ir įgyvendinama ES teisė. Nuolatinė JK priežiūra ir Velso aplinkos priežiūros institucijų pavaldumas JK kompetentingoms institucijoms, viena vertus, reikalauja papildomų žmogiškųjų išteklių ir laiko sąnaudų, nes daugeliu

atveju Velso ir JK institucijų darbas yra dubliuojamas ir tai įtakoja disfunkcinį aplinkos administravimą [55, p. 207], kita vertus, Velso aplinkos politika ir JK aplinkos politika, o ypač atskiros aplinkos sritys daugeliu atveju yra visiškai savarankiškos ir skirtingai įgyvendinamos, dėl tų priežasčių JK vykdomas koordinavimas daugeliu atveju netenka prasmės ir turėtų būti apsvarstytas potencialių struktūrinių pokyčių lygmeniu, paliekant tik atskaitomybės alternatyvą.

Kaip ir Danijoje bei Lietuvoje, ES teisės įtaka Velso aplinkos teisei pasireiškia tuo, jog Velsas taiko ir įgyvendina ES aplinkos teisę. Kompetentingos Velso aplinkos institucijos vadovaujant JK kompetentingoms institucijoms perkelia ES direktyvas į nacionalinius teisės aktus. Kaip ir kitose bendrosios teisės sistemos šalyse, Velse ES aplinkos teisės įgyvendinimas užtikrinamas didžiąja dalimi ne nacionaliniuose teisės aktuose, nes jų paprasčiausiai nėra daug, o esantys teisės aktai daugeliu atveju neatitinka ES taikomų imperatyvios galios teisės aktų standartų. Velse ES aplinkos teisė plačiausiai užtikrinama ir įgyvendinama teismų jurisprudencijoje, aiškinant ir taikant ES teisės principus bei teisės aktų reikalavimus [56, p. 16]. Remiantis teismų precedentais, teismų suformuluotu ES aplinkos teisės aiškinimu bei imperatyvios galios ES teisės aktais – Velse aplinkos institucijos įgyvendina ES aplinkos teisę, galiojė teisės aktai aplinkos srityse buvo suderinti su ES standartais, o naujos aplinkos politikos gairės brėžiamos ES aplinkos teisės šviesoje ir visais atvejais – tik gavus JK kompetentingų aplinkos institucijų patvirtinimą.

4.3. ES teisės daroma įtaka Graikijos aplinkos teisei

Perkeliant ES aplinkos teisę bene daugiausia sunkumų turi ES valstybė narė Graikija. Graikija yra ganėtinai dažna atsakovė ETT, o bendraja prasme ES aplinkos teisės įgyvendinimas Graikijoje yra gana problematiškas dviejuose lygmenyse – i) perkeliant ES teisės aktus ir juos įgyvendinant; ii) formuojant piliečių sąmonę ir pareigą prisidėti prie ES aplinkos teisės įgyvendinimo visos šalies mastu.

Pareiga saugoti aplinką Graikijoje buvo legalizuota 1975 m., kuomet į Graikijos Konstituciją buvo įtraukta nuostata, numatanti, jog aplinkos apsauga yra valstybės pareiga [57, p. 329]. Graikijoje jau daug metų yra labai daug problemų įvairiose aplinkos srityse, tai yra susiję su daugeliu aplinkybių – daugeliu atžvilgiu nedėkinga Graikijos geografinė padėtimi (Graikijos slėniuose oro tarša labai dažnai yra kritinė), dideliu susikaupiančių atliekų kiekiu ir labai silpna atliekų tvarkymo ir rūšiavimo sistema, piliečių priešišku bet kokioms diegiamoms naujovėms aplinkos administravimo srityse ir ypač ES reikalavimų įgyvendinimui, žemo lygmens kompetentingų aplinkos institucijų administraciniais gebėjimais ir kt.

Patys graikai neginčija ES teisės įtakos Graikijos aplinkos teisei ir būtinybės užtikrinti aplinkos teisės harmonizavimą, tačiau dėl visų aukščiau išvardintų aplinkybių Graikijoje nuolat kyla problemų dėl ES teisės perkėlimo į nacionalinę Graikijos teisės sistemą ypač tokiose srityse kaip, pavyzdžiui, fauna ir flora, miškingų teritorijų apsauga ir atliekų tvarkymas [58, p. 271].

Kaip jau minėta, kompetentingos Graikijos aplinkos institucijos ES teisės poveikio Graikijos aplinkos teisei nekvestionuoja ir kiekvienais metais finansuoja įvairius projektus, kurių bene pagrindinis tikslas – gyventojų informuotumas aplinkosauginiais klausimais ir jų pakantumo ES teisės viršenybei skatinimas. Tačiau netgi valstybiniu lygmeniu formuojama Graikijos piliečių teisinė sąmonė graikų valdžios institucijoms nuolat kelia sunkumų ir nesant gyventojų pagalbos įgyvendinant ES aplinkos teisę Graikijos Vyriausybei tenka išklausyti ETT sprendimus susimokėti baudas už netinkamą ES aplinkos teisės perkėlimą, taikymą ir įgyvendinimą. Atsižvelgiant į tai, jog bylos dėl netinkamos ES teisės perkėlimo Komisijoje laikomos prioritetinėmis, graikai nepalyginamai dažniau nei kitos ES valstybės narės susilaukia Europos Komisijos dėmesio. Kaip jau minėta, Graikijos kompetentingos aplinkos institucijos stengiasi valstybiniu lygmeniu skatinti ES aplinkos teisės įgyvendinimo idėją ir maksimaliai didinti gyventojų informuotumą – teisė gauti informaciją įvairiose aplinkos srityse graikams buvo suteikta bendru kelių Graikijos ministerijų sprendimu Nr. 77921/1440/1995 [59, p. 110; 60, p. 39]. Šis jungtinis kelių ministerijų sprendimas buvo priimtas kaip įrodymas ES valdymo institucijoms, jog Graikija sparčiai imasi priemonių harmonizuoti savo nacionalinę teisę su ES direktyva dėl informacijos teikimo [36; 61, p. 455].

Nepaisant to, jog ES skiria didelį dėmesį Graikijos aplinkos apsaugos situacijai gerinimui ir nuolat teikia finansinę paramą įvairių aplinkosauginių projektų vykdymui, ES teisės įtaka Graikijos aplinkos teisei visų pirma turės būti priimta ne valdžios institucijų tarpe, nes dėl to problemų jau seniai nebekyla, tačiau pačių Graikijos administracinių vienetų, o plačiąja prasme – gyventojų tarpe.

Apibendrinant būtina pasakyti, jog Danijos, Velso ir Graikijos pavyzdžiai buvo pasirinkti ne atsitiktinai – Danijoje stebima ES teisės įtaka Danijos aplinkos teisei Lietuvai įdomi ir naudinga žinoti dėl to, jog Danija yra viena iš stipriausių ES valstybių narių aplinkos priežiūros srityje, Velso pavyzdys praktiškas tuo, jog tai yra bendrosios teisės sistemos šalis ir Velso pavyzdys daugeliu aspektu gali būti pritaikytas ir kitoms bendrosios teisės sistemos valstybėms, Graikijos pavyzdys naudingas žinoti dėl to, jog tai yra viena iš daugiausiai problemų ES aplinkos teisės įgyvendinime turinti ES valstybė narė, taigi graikų praktikos ir problemų analizė Lietuvai gali būti naudinga jau vien dėl to, jog būtų pagrindas stengtis ES teisės perkėlimo politiką pakreipti taip, jog kuo toliau atitoltume nuo tokių sunkumų, su kuriais, pavyzdžiui, susiduria graikai.

IŠVADOS

1. ES teisė daro tiesioginę įtaką Lietuvos aplinkos teisei, tačiau atsižvelgiant į tai, jog ES aplinkos teisė yra reglamentuota ir įgyvendinama vadovaujantis tarptautinės aplinkos teisės principais ir standartais - Lietuvos aplinkos teisei didžiulę įtaką daro ir tarptautinė aplinkos teisė bei jos principai.
2. Konkreti ES teisės įtaka Lietuvos aplinkos teisei pasireiškia tuo, jog į Lietuvos nacionalinę teisės sistemą reguliariai perkeliami, taikomi ir įgyvendinami ES aplinkos teisės principai ir ES teisės aktų nuostatos.
3. Visi atliekų tvarkymą reglamentuojančiose direktyvose įtvirtinti ES aplinkos teisės principai įtakojo Lietuvos aplinkos teisę – „teršėjas moka“, artimumo, subsidiarumo, proporcingumo, prevencijos ir kt. principai yra inkorporuoti į Lietuvos aplinkos politiką ir įtraukti į periodiškai atnaujinamas ir papildomas nacionalines aplinkos apsaugos strategijas.
4. Konstatavus, jog ES teisės įtaka Lietuvos aplinkos teisei yra didelio masto darytina išvada, jog susiduriama su Lietuvos aplinkos politikos savarankiškumo nebuvimu, nes nuolatinis poreikis perkelti papildytas ir pakeistas įvairių direktyvų nuostatas sąlygoja mechaninį direktyvos nuostatų perkėlimą bei slopina alternatyvių aplinkosauginių priemonių įdiegimą.
5. Viena iš svarbiausių nekokybiško ES teisės įgyvendinimo priežasčių – informacijos apie privalomą perkelti ir įgyvendinti ES teisę stoka, dėl to tik užtikrinus pakankamą gyventojų informuotumą atskirose aplinkos politikos srityse gali būti sudarytos visos sąlygos teisingam ir tinkamam ES aplinkos teisės reikalavimų įgyvendinimui su tikslu išvengti galimų sankcijų už ES teisės nesilaikymą.
6. ES teisės įtaka nacionalinėms teisės sistemoms yra nekvestionuojama, keliamas klausimas tik dėl to, kaip kokybiškai yra įgyvendinama ES aplinkos teisė, o sutinkant su tuo, jog ES valstybės narės yra įpareigosos imtis maksimaliai tinkamų priemonių ES teisės įgyvendinimui ir taikymui pilna apimtimi – privalu užtikrinti pakankamą visų ES valstybių narių informuotumo lygmenį ir ES valstybių narių kompetentingų valdžios institucijų administracinius gebėjimus įgyvendinant ES aplinkos teisės reikalavimus.

REKOMENDACIJOS

1. Europos Tarybos Direktyvos 94/22/EC ir šiuo metu galiojančio LR Žemės gelmių įstatymo nuostatų lyginamoji analizė parodė, jog perkeltiant šią direktyvą į Lietuvos nacionalinę teisės sistemą yra nemažai netikslumų ir neatitikimų, todėl siekiant šių trūkumų pašalinimo į LR Žemės gelmių įstatymą turėtų būti perkeltos šios Direktyvos 94/22/EC nuostatos:

- 2 str. 2 d.: „valstybės narės garantuoja, kad subjektų galimybės imtis šios (t.y. žvalgyti, tirti ir išgauti angliavandenilius) veiklos ir ją vykdyti nebus diskriminuojamos“;
- 4 str. „Valstybės narės imasi reikiamų priemonių garantuoti, kad: <...> b) leidimo galiojimo laikotarpis yra ne ilgesnis negu būtina veiklai, kuriai išduotas leidimas. Tačiau kompetentingos institucijos gali pratęsti leidimą, jeigu numatytas laikotarpis nepakankamas atitinkamai veiklai ir ji buvo vykdoma pagal leidimą; c) subjektai neturi išimtinių teisių į geografinę vietovę, kurioje leidimas išduotas ilgesniam, negu reikia deramai užbaigti leistiną veiklą, laikotarpiui“.

2. Rekomenduojama, jog bendruosius atskirų aplinkos sričių principus ir gaires reglamentuojančių direktyvų nuostatos būtų perkeltamos į vieną pagrindinį nacionalinį teisės aktą su tikslu užtikrinti maksimalų teisinį aiškumą taikant ir įgyvendinant į Lietuvos aplinkos teisę perkeltas ES teisės nuostatas.

3. Už teisės aktų aplinkos teisės srityje įgyvendinimą tiesiogiai atsakingos institucijos privalo kiekvienais metais į savo veiklos programą be direktyvų nuostatų perkėlimo pareigos įgyvendinimo įtraukti ir alternatyvių priemonių atskirose aplinkos srityse diegimą su tikslu orientuotis į aplinkos srityje pirmaujančių ES valstybių narių pažangą ir patirtį.

4. Rekomenduojama, jog Lietuvos Respublikos Vyriausybė imtųsi teisinių priemonių įteisinti aplinkos teisę Lietuvoje įgyvendinančių institucijų bendradarbiavimą su Europos Komisija ir kitų ES valstybių narių kompetentingomis institucijomis su tikslu teisingai perkelti bendrosios atliekų direktyvos 75/442/EB 7.2 straipsnį ir kitų direktyvų, kuriose įtrauktas analogiškas pageidavimas dėl bendradarbiavimo, nuostatą.

5. Rekomenduojama, jog į ES teisės įgyvendinimą ir teisingą taikymą būtų aktyviai įtraukiami visų Lietuvos miestų gyventojai užtikrinant jų informuotumą apie ES reikalavimus ir standartus, tikslus reikalavimų įgyvendinimo būdus, praktinę ES teisės taikymo naudą ir reikšmę lokaliu lygmeniu; šio tikslo turėtų būti siekiama platinant informaciją atskirų miestų bendruomenėms masinėmis informavimo priemonėmis ir įpareigojant apskritis ir savivaldybes nuolat teikti ataskaitas LR Aplinkos ministerijai apie gyventojų aktyvumo įgyvendinant ES teisę pažangą ir statistinius rodiklius.

EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS ĮTAKA LIETUVOS APLINKOS TEISEI

Rasa Inčerauskaitė

Santrauka

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjama Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos aplinkos teisei – ES aplinkos teisės principų ir ES teisės aktų įtaka nacionalinei Lietuvos teisės sistemai, keliami tinkamo ES teisės aktų nuostatų perkėlimo į Lietuvos teisę problema, pabrėžiama Lietuvos piliečių nepakankamo informuotumo apie ES nustatomus reikalavimus problema atsižvelgiant į atlikto anketinio tyrimo rezultatus, taip pat pateikiama ES aplinkos teisės apžvalga bei kelių pasirinktų užsienio valstybių pavyzdžių analizė. Probleminę situaciją dėl ES teisės įtakos Lietuvos aplinkos teisei galima apibūdinti trejopai: *pirma*, ES aplinkos teisės ir tarptautinės aplinkos teisės integralumas ir dviguba įtaka Lietuvos aplinkos teisei; *antra*, atskirų aplinkos sričių teisės aktų koregavimas ir suderinimas su ES teisės aktais, *trečia*, nepakankamas Lietuvos piliečių informuotumas apie ES keliamus reikalavimus aplinkos srityje ir tuo pagrindu nepalyginamai žemesnis tinkamo ES teisės perkėlimo, taikymo ir įgyvendinimo lygis, ES teisės įgyvendinimą paliekant tik už tai tiesiogiai atsakingų valstybių institucijų diskrecijoje.

Magistro baigiamajame darbe keliamas *tyrimo objektas*: LR aplinkos teisės teisinis reglamentavimas Lietuvoje po įstojimo į ES (įtakos masto prizmė). *Tyrimo tikslas*: teisiniu ir socialiniu aspektais išanalizuoti ES aplinkos teisės poveikio LR teisei niansus - teisinį reglamentavimą ir teisės harmonizavimą, įvertinti administracinio teisinio reguliavimo aplinką ir vyraujančią situaciją bei teisės aktus, labiausiai įtakotus ES aplinkos teisės bei aktus, kuriuos vis dar būtina tobulinti ir juos derinti su ES teise. Pagrindiniam darbo tikslui pasiekti keliami *šie uždaviniai*: *pirma*, paaiškinti ES aplinkos teisės struktūrą bei konkrečių elementų įtaką Lietuvos aplinkos teisei bei apžvelgti ES aplinkos teisės įgyvendinimo Lietuvoje praktinę pusę; *antra*, ištirti bei pasiūlyti kokybiškesnio aplinkos teisės administracinio teisinio reguliavimo problemos sprendimų būdus ES aplinkos teisės kontekste; *trečia*, išnagrinėti aplinkos teisės administracinį teisinį reguliavimą ir detalizuoti kaip, kodėl ir kuriais aspektais ES teisė įtakojo LR aplinkos teisę bei parodyti, kaip ES teisė įtakojo atskirų aplinkos sričių (žemės gelmių ir atliekų) LR teisės aktus ir kaip jie keitėsi po suderinimo su ES teise.

Pirmoje magistro baigiamojo darbo dalyje “ES aplinkos teisės sandara ir Lietuvos aplinkos teisės harmonizavimo su ES teise problemos kaip pirminio ir antrinio poveikio Lietuvos aplinkos

teisei pavyzdys” apžvelgiama, iš ko susideda ES aplinkos teisė – aptariami ES aplinkos teisės principai ir jų turinį savo ruožtu įtakoję tarptautiniai aplinkos teisės principai, ES aplinkos teisinis reglamentavimas ir pateikiami du praktiniai ES teisės įtakos Lietuvos aplinkos teisei pavyzdžiai – LR Žemės gelmių įstatymo problemos dėl jo netinkamo suderinimo su ES direktyva ir bendrosios atliekų direktyvos perkėlimo į nacionalinę Lietuvos teisės sistemą išsami analizė. Autorė daro išvadą, jog ES teisės įtaka Lietuvos įtaka Lietuvos aplinkos teisei yra nekvestionuojama – ši įtaka yra daugiau tinkamo ES teisės perkėlimo klausimas, nei įtakos ir/ar nesamos įtakos klausimas.

Antroje magistro baigiamojo darbo dalyje “Visuomenės informavimas – tinkamo ES aplinkos teisės įgyvendinimo užtikrinimo sąlyga” pateikiami ES ir nacionaliniai ES valstybių narių piliečių informavimo įvairiais aplinkos klausimais pagrindai ir praktinis anketinio tyrimo rezultatais grindžiamas pavyzdys dėl netinkamo Lietuvos visuomenės dalies informavimo apie ES keliamus reikalavimus atliekų srityje. Autorė daro išvadą, jog tinkamam ES teisės įgyvendinimui užtikrinti kompetentingos aplinkos institucijos privalo pasitelkti ir visą Lietuvos visuomenę, o tai visų pirma gali būti padaroma užtikrinus tinkamą visuomenės informuotumą.

Trečioje magistro baigiamojo darbo dalyje “ES aplinkos politikos įgyvendinimas nacionaliniu lygmeniu – ES teisės daromo poveikio įrodymas” pateikiama ES aplinkos politikos įgyvendinimo bendra apžvalga ir praktinis ydingo ES aplinkos teisės įgyvendinimo pavyzdys. Autorė daro išvadą, jog siekdamas išvengti sankcijų ES valstybės narės yra įpareigos imtis maksimaliai tinkamų priemonių ES teisės įgyvendinimui ir taikymui pilna apimtimi, dėl tos priežasties yra privalu užtikrinti ES valstybių narių kompetentingų valdžios institucijų administracinius gebėjimus įgyvendinant ES aplinkos teisės reikalavimus.

Ketvirtoje magistro baigiamojo darbo dalyje “ES aplinkos teisės įtaka nacionalinėms teisės sistemoms – lyginamoji analizė” pateikiami Danijos, Velso ir Graikijos pavyzdžiai, kurie kartu su kitomis trimis magistro baigiamojo darbo dalimis padeda įrodyti, jog ES teisės įtaka ES valstybių narių aplinkos teisei yra didžiulė.

Apibendrinama magistro baigiamajame darbe iškeltą tikslą, tyrimo uždavinius ir hipotezę bei atliktus mokslinio tyrimo rezultatus autorė daro išvadą, jog administracinis teisinis reguliavimas tobulinamas suderinamai su ES aplinkos teise ir kokybiškai bei atsižvelgiant į ES teisės aktuose nustatytus ES aplinkos teisės perkėlimo į nacionalines teisės sistemas reikalavimus.

EUROPEAN UNION LAW IMPACT ON THE ENVIRONMENTAL LAW OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

Rasa Inčerauskaitė

Summary

The author of the master's final paper analyses the influence of the EU law to the environmental law of the Republic of Lithuania – i.e. the influence of EU environmental law principles and EU environmental regulation. The paper also includes the analysis of the problem of correct transposition of the EU law provisions into the national legal system of Lithuania, the problem of insufficient society information level in respect of the environmental requirements set by the EU as well as practical examples of several chosen countries. The problematical situation of the EU law influence to Lithuanian environmental law may be described in three ways: *firstly*, EU environmental law and international environmental law integrity and double influence to Lithuanian environmental law; *secondly*, the adjustment and harmonization with the EU law of the Lithuanian legislation in separate fields of environment; *thirdly*, insufficient information of Lithuanian society in the field of the environmental requirements set by the EU and as a consequence an incomparably lower level of correct EU law transposition, application and implementation in Lithuania.

The object of the research: Lithuanian environmental law regulation after the entrance into the EU (the prism of the impact). The aim of the research: to analyse the nuances of the EU law influence to Lithuanian environmental law in legal and social aspects – such nuances include legal regulation and harmonization of the laws, legal regulation assessment and the laws which have mostly been influenced by the EU law. The author sets these tasks in order to achieve the aim of the research: *firstly*, to explain the structure of the EU law and the influence of the concrete elements to Lithuanian environmental law as well as to overview the practical issues of EU environmental law implementation in Lithuania; *secondly*, to analyse and to propose the means for a more qualitative environmental regulation in the light and the context of the EU environmental law; *thirdly*, to describe in detail how, why and in what aspects did the EU law influence Lithuanian environmental law and to demonstrate how the regulation of the separate fields of the environmental regulation (the entrails of the earth and the waste) have changed and how they were harmonized with the EU law.

The first part of the master's final paper „EU environmental law structure and Lithuanian law harmonization with the EU law as the example of primary and secondary impact on the

environmental law of the Republic of Lithuania” includes the overview of the EU environmental law structure: EU environmental law principles which on their own part are influenced by the international environmental law principles, EU environmental law regulation and two practical examples of the EU influence to Lithuanian environmental law – the Law on the Entrails of the Earth and the problem of its harmonization with the EU directive as well as the transposition table of the EU directive on waste. The author makes a conclusion that the influence of the EU law to Lithuanian environmental law is unquestionable. This influence is more of a question of correction transposition than of the question of the influence as such.

The second part of the master’s final paper „The information of the society – proper EU law implementation assurance condition“ includes the practical example of improper information of the society in respect of the EU requirements set to the sorting of the waste. The author makes a conclusion that every EU member state institutions must invoke total society in order to ensure the proper implementation of the EU law and this should primarily be assured by the assurance of full information.

The third part of the master’s final paper „EU environmental policy implementation on the national level – the evidence of the EU law impact“ includes the general overview of the EU environmental policy implementation and the practical example of perverse EU law implementation. The author makes a conclusion that aiming to avoid the sanctions imposed by the European Court of Justice, the EU member states are obliged to take the proper measures to fulfil their obligations to widest possible extent and for this reason it is necessary to ensure the administrative capacities of the EU member states’ environmental institutions.

The fourth part of the master’s final paper „EU environmental law influence to the national legal systems – comparative analysis“ includes the examples of Denmark, Wales and Greece. These examples together with the conclusions made in the other three parts of the paper prove that the EU law influence to the environmental law of the EU member states is enormously big.

Summarizing the aim, tasks and the hypothesis set in the paper as well as the results of the research the author makes a conclusion that administrative legal regulation is improved in conformity with the EU environmental law and in accordance with the requirements of the EU law transposition into the national legal systems of the EU member states.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Europos Komisijos reguliarioji ataskaita apie Lietuvos pažangą rengiantis narystei Europos Sąjungoje. – Lietuva, 2003.
2. Stuart Bell & Donald McGillivray. Environmental Law, 6th edition. – Oxford University Press, 2006.
3. H. Jans. European Environmental Law // Kompendium i miljørett: ed.: Hans Ch. Bugge, Geir Ulfstein, 1999, Vol. 2. – Oslo, Institutt for offentlig rett.
4. Nicolas de Sadeleer. Environmental Principles – From Political Slogans to Legal Rules. – Oxford University Press, 2005.
5. Krämer L. EC Environmental Law, 5th edition. – London: Sweet & Maxwell, 2003.
6. Byla C-155/91 Komisija v. Tarybą [1993], ECR I-939.
7. Byla C-187/93 Europos Parlamentas v. Tarybą [1994], ECR I-2857.
8. Protokolas dėl subsidiarumo ir proporcingumo principų taikymo // Europos Sąjungos oficialusis leidinys. 2004 12 16, Nr. C 310/207.
9. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 60 – 1945.
10. Albert Weale. Environmental Governance in Europe. – Oxford University Press, 2003.
11. Council Regulation (EEC) No 1210/90 of 7 May 1990 on the establishment of the European Environment Agency and the European Environment Information and Observation Network // Official Journal L 120, 11/05/1990.
12. Regulation (EC) No 1655/2000 of the European Parliament and of the Council of 17 July 2000 concerning the Financial Instrument for the Environment (LIFE) // Official Journal L 192, 28/07/2000.
13. Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis // Valstybės žinios. 2004 01 03, Nr. 2-2.
14. 75/436/Euratom, ECSC, EEC: Council Recommendation of 3 March 1975 regarding cost allocation and action by public authorities on environmental matters // Official Journal L 194, 25/07/1975.
15. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 30 May 2002 concerning the implementation of Integrated Coastal Zone Management in Europe // Official Journal L 148, 06/06/2002.
16. 75/66/EEC: Commission Recommendation of 20 December 1974 to Member States concerning the protection of birds and their habitats // Official Journal L 021, 28/01/1975.

17. 96/733/EC: Commission Recommendation of 9 December 1996 concerning Environmental Agreements implementing Community directives (Text with EEA relevance) // Official Journal L 333, 21/12/1996.
18. Commission, Communication on Environmental Agreements, COM (96) 561, 1996 11 27. O.J. C321/6.
19. Commission, Environmental Agreements at Community level, COM (2002) 412, 2002 07 17. O.J. L365/10.
20. Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 63-1582.
21. 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 94/22/EB dėl leidimų žvalgyti, tirti ir išgauti angliavandenilius išdavimo ir naudojimosi jais sąlygų. Oficialusis leidinys L 164 , 30/06/1994 p. 0003 – 0008.
22. Lietuvos Respublikos žemės įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 34-620.
23. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
24. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
25. First environmental action programme (1973-1977) [1973]. O.J. C112/1.
26. Commission, A Community strategy for waste management SEC (89). 1989 09 18.
27. 1975 m. liepos 15 d. Tarybos Direktyva dėl atliekų Nr. 75/442/EB // Oficialusis leidinys L 194, 25/07/1975 p. 0039-0041.
28. Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas // Valstybės žinios. 1998, Nr. 61-1726.
29. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 patvirtintos Atliekų tvarkymo taisyklės // Valstybės žinios. 1999, Nr. 63-2065.
30. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. D1-397 patvirtintas Ataskaitų apie Tarybos direktyvos 75/442/EEB Dėl atliekų (su pakeitimais, padarytais Tarybos direktyva 91/692/EEB) įgyvendinimą teikimo Europos komisijai tvarkos aprašas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 116-4350.
31. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. rugsėjo 26 d. įsakymu Nr.473 patvirtintos Polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenių (PCB/PCT) tvarkymo taisyklės // Valstybės žinios. 2003, Nr. 99-4469.
32. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 679 patvirtintos Polichlorintų bifenių ir polichlorintų terfenių (PCB) ir įrangos, turinčios PCB, nukenksminimo ir/ar šalinimo plano rengimo pagrindinės nuostatos // Valstybės žinios. 2004, Nr. 10-287.

33. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. vasario 27 d. įsakymu Nr.80 patvirtintos Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės // Valstybės žinios. 2002, Nr. 85-3684.
34. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 388 patvirtinta Ataskaitų, susijusių su Europos Sąjungos aplinkos sektoriaus teisės aktų įgyvendinimu, teikimo Europos Komisijai tvarka // Valstybės žinios. 2004, Nr. 53-1804.
35. 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos Direktyva dėl pavojingų atliekų Nr. 91/689/EEB // Oficialusis leidinys L 377, 31/12/1991 p. 0020-0027.
36. Council Directive 90/313/EEC of 7 June 1990 on the freedom of access to information on the environment // Official Journal L 158, 23/06/1990.
37. Directive 2003/4/EC of the European Parliament and of the Council of 28 January 2003 on public access to environmental information and repealing Council Directive 90/313/EEC // Official Journal L 041, 14/02/2003.
38. Leonavičius V. Gyventojų nuomonių apie atliekų tvarkymą Kauno, Šiaulių ir Jonavos miestuose sociologinio tyrimo ataskaita. Kaunas: VDU, 2001.
39. Byla C-131/88 Komisija v. Vokietiją [1991], ECR I-825.
40. Byla C-96/81 Komisija v. Nyderlandus [1982], ECR I-791.
41. Byla C-13/90 Komisija v. Prancūziją [1991], ECR I-4327.
42. Byla C-58/89 Komisija v. Vokietiją [1996], ECR I-5729.
43. Joanne Scott. International Trade and Environmental Governance: Relating Rules (and Standard) in the EU and the WTO // European Journal of International Law. 2004, Vol. 15 No. 2.
44. Yoichiro Usui. Evolving Environmental Norms in the European Union // European Law Journal. 2003, Vol. 9 No. 1.
45. Neill Nugent, William E. Paterson, Vincent Wright ir kt. Environmental policy in the European Union. – Palgrave, 2001.
46. Ludwig Krämer. Casebook on EU environmental law – Hart Publishing, 2002.
47. Elizabeth Hattan. The Implementation of EU Environmental Law // Journal of Environmental Law. 2003, Vol. 15 No. 3.
48. Byla C-387/97 Komisija v. Graikiją [1996], ECR I-2000.
49. Peter Pagh. Denmark's Compliance with European Community Environmental Law // Journal of Environmental Law. 1999, Vol. 11 No. 2.

50. A. Nollkaemper. Habitat Protection in European Community Law: Evolving Conceptions of a Balance of Interests // *Journal of Environmental Law*. 1997.
51. M. Purdue. A Harpoon for Greenpeace? Judicial Review of the Regulation of Radioactive Substances // *Journal of Environmental Law*. 1994.
52. M. Moe. *Environmental Administration in Denmark*. – Copenhagen, 1995.
53. P. Vihervuori, K. Swanljung, I. Riska. *Environmental Law in Finland*. – Kluwer Law International, 1999.
54. N. Hawke. *Environmental Policy: Implementation and Enforcement*. – Ashgate, 2002.
55. Victoria Jenkins. *Environmental Law in Wales* // *Journal of Environmental Law*. 2005, Vol. 17 No. 2.
56. J. Fairbrass. *Wales and Environmental Policy: Exploring the Impact of Devolution on Policy Actors, Processes and Outcomes*. – University of Wales Aberystwyth, 2004.
57. Gl. Sioutis. *Le droit de l'homme a l'environnement en Grèce* // *Revue Juridique de l'environnement*. 1994.
58. Jonas Ebbesson. *Access to Justice in Environmental Matters in the EU*. – Kluwer Law International, 2002.
59. I. Karakostas, I. Vassilopoulos. *Environmental Law in Greece*. – Kluwer Law International. 1999.
60. Gl. Sioutis. *Die Implementation der Umweltgesetzgebung der EG in Griechenland*. – 1996.
61. R. Wägenbaur. *The European Community's policy on implementation of environmental directives* // *Fordham International Law Journal*. 1996.

PRIEDAS

ANKETA

Komunalinių atliekų rūpesčiai tampa neišvengiamu iššūkiu kiekvienai vartotojiškai visuomenei ir reikalauja vienaip ar kitaip į jį reaguoti. Dėl neracionalių gamybos ir vartojimo būdų sparčiai didėja gamtoje nesuyrančių atliekų kiekis ir jų įvairovė. Pagrindinis komunalinių atliekų tvarkymo būdas vis dar išlieka šalinimas į sąvartynus. Perdirbama tik nedaug iš namų ūkių surenkamų antrinių žaliavų.

Didžiausia problema – atliekų rūšiavimas. Būtina gerinti ne tik pačią komunalinių atliekų tvarkymo sistemą, bet ir skatinti gyventojus rūšiuoti atliekas pagal Europos Sąjungos standartus. Tuo tikslu yra statomi konteineriai, skirti stiklui, plastmasei, popieriui ir kt. atliekoms surinkti.

Šis klausimynas yra skirtas Kupiškio miesto gyventojams. Klausimynas yra anoniminis, visi duomenys bus panaudoti tik tyrimo tikslams.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti Kupiškio miesto gyventojų informuotumą apie komunalinių atliekų rūšiavimą ir ES komunalinių atliekų rūšiavimo principų žinojimą.

Tinkamą atsakymo varianto langelį pažymėkite X arba savo nuomonę įrašykite nurodytoje vietoje. Pabaigę pasitikrinkite, ar atsakėte į visus klausimus. Jeigu Jūs sutinkate dalyvauti apklausoje, atsakinėkite į toliau pateiktus klausimus.

1. Lytis

- Vyras
- Moteris

2. Amžius (metais)

.....

3. Išsilavinimas

- Nebaigtas vidurinis
- Vidurinis
- Aukštesnysis

- Aukštasis

Kita.....

4. Gyvenamoji vieta

- Miestas
- Kaimas

5. Gyvenamojo būsto tipas

- Bendrabutis
- Butas
- Nuosavas namas

6. Iš kokių šaltinių sužinote apie aplinkos problemas (pažymėkite Jums tinkančius atsakymus)?

- Televizija
- Internetas
- Radijas
- Žurnalų, laikraščių
- Paštu
- Dalyvaujant renginiuose

Kita.....

7. Apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus Jūs:

- Turite pakankamai informacijos
- Žinote, tačiau norėtumėte gauti daugiau informacijos
- Nežinote, tačiau norėtumėte sužinoti
- Nesidomite, nes Jums tai neaktualu

8. Ar žinote, kur yra naudojamos komunalinės rūšiuotos atliekos?

- Taip
- Ne
- Ne, tačiau norėtumėte sužinoti

9. Jūs gaunate informacijos apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus iš (pažymėkite Jums tinkančius atsakymus):

- Interneto
- Televizijos
- Radijo
- Žurnalų
- Paštu
- Dalyvaudamas (-a) renginiuose

Kita.....

10. Iš ko pageidautumėte išgirsti informaciją apie ES komunalinių atliekų rūšiavimo principus (pažymėkite Jums tinkančius atsakymus)?

- Žiniasklaida
- Paštas
- Skelbimai viešuose vietose
- Paskambinus specialiu telefonu

Kita.....

11. Komunalines atliekas Jūs rūšiuojate:

- Visada
- Iš dalies (skiriate vieną antrinių žaliavų rūši)
- Niekada

12. Pagrindinė komunalinių atliekų nerūšiavimo priežastis:

- Nematau prasmės rūšiuoti

- Namuose nėra sąlygų
- Trūksta informacijos
- Nėra rūšiavimo konteinerių

Kita.....

13. Jus paskatintų rūšiuoti atliekas (pažymėkite Jums tinkančius atsakymus):

- Didesni mokesčiai už nerūšiuotų atliekų išvežimą;
- Jei būtų sumažintas mokestis už rūšiuotų atliekų išvežimą;
- Konteineriai turėtų būti statomi arčiau namų;
- Konteinerių išvaizda;
- Platesnės informacijos suteikimas;
- Įrodytas neigiamas poveikis sveikatai

Kita.....

14. Nuo bendro atliekų srauto Jūs atskiriate (pažymėkite Jums tinkančius atsakymus):

- Stiklą
- Popierių
- Plastmasę
- Metalą

Kita.....

15. Kokių komunalinių atliekų Jūs sukaupiate daugiausiai (pasirinkite vieną variantą)?

- Stiklo
- Popieriaus
- Plastmasės
- Geležies
- Organinių atliekų

Kita.....

Dėkojame už sugaištą laiką.